2000 MARELE JUBILEU AL NAŞTERII DOMNULUI
JUBILEUL NAŞTERII LUI MIHAI EMINESCU 150

credinţă
iubire
speranţă

PUNCTE CARDINALE

ANUL X
Nr. 3/111
Martie
2000
16 pag. - 5000 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CREŞTINĂ

Circulaţie în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, FRANŢA, ELVEŢIA, DANEMARCA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

GLOSSE LA "FEREŞTILE GÂNDIRII"

DE ACAD. VIRGIL CÂNDEA

Cercetarea locului ocupat de vechiul scris românesc în formaţia intelectuală şi în opera lui Mihai Eminescu a însemnat, pe bună dreptate, o constantă preocupare pentru biografii şi exegeţii Poetului. Fiecare dovadă nouă privind achiziţii şi lecturi de cărţi sau manuscrise vechi, de împrumuturi lexicale sau de motive din acestea ducea la o mai profundă integrare a creaţiei eminesciene în tradiţia literelor şi gîndirii româneşti şi, totodată, prin ele, în venerabila cultură a Europei orientale.

Valorosul studiu din 1955 al profesorului Al. Elian – *Eminescu şi vechiul scris românesc*[1] – reprezintă neîndoielnic contribuţia fundamentală în cercetarea – încă deschisă – a problemei. Ne referim atît la recapitularea informaţiilor anterioare, întreprinsă cu erudiţia şi sagacitatea proprii cărturarului, cît şi la semnalarea importantului număr de codici din colecţia Poetului, ignoraţi în rafturile Bibliotecii Academiei şi restituiţi, abia după o jumătate de secol, cercetătorilor, printr-o laborioasă şi pasionantă anchetă. În felul acesta, nu numai că se înmulţeau argumentele referitoare la un Eminescu cultivator şi continuator al tradiţiilor noastre literare medievale[2], dar, mai cu seamă, se oferea spre explorarea cercetătorilor vocabularului, stilului şi motivelor Poetului încă un bogat "grînar", după expresia regretatului Perpessicius.

Folosindu-se de o indicaţie din amintitul studiu al profesorului Elian, I. Creţu a semnalat, într-o serie de articole[3], măsura largă în care Eminescu a profitat de lectura unei cărţi "folositoare de suflet" a monahului Nicodim din Athos, a cărei tălmăcire în româneşte, făcută la 1819 sub titlul: *Carte sfătuitoare pentru păzirea celor cinci simţuri, a năluciri şi a inimii*, se păstrează în ms. rom. 3074 al Bibliotecii Academiei. La analiza comparativă, întreprinsă de I. Creţu, între codicele – desigur nemţean – şi versurile sau notele eminesciene din anii 1876-1880, avem – cum vom arăta – puţin de adăugat. Dar întîlnirea Poetului cu una din scrierile mari ale spiritualităţii orientale tîrzii şi impresia negreşit puternică pe care i-a făcut-o lectura acestei scrieri ne par a depăşi aspectele de ordin filologic la care s-a oprit I. Creţu şi a justifica aceste sumare glosse.

Rezultatele analizei întreprinse de I. Creţu sînt concludente în ceea ce priveşte împrumuturile de cuvinte, motive, exemple, imagini şi chiar idei, împrumuturi atestate de existenţa unor elemente de construcţie provenind din cartea lui Nicodim.

Din *Cartea pentru paza celor cinci simţuri* este luat motivul lui Narcis în portretul fetei de împărat (*Călin*); de acolo vin, în acelaşi poem, termeni ca *nălucire* (în sens de "închipuire"), *idol, împătimire, împistrit*; la fel, notele de lectură despre *Ochi*, folosite apoi în *Călin*, sau încercările de versificare a unor întregi pasaje din Nicodim, păstrate în caietul eminescian 2262, f. 119-120, 137, 138 etc. Acestea din urmă au dus apoi la creaţii ca *Pentru păzirea auzului*, şi astfel se explică originea motivului lui Xerxes îndrăgostit de un piatan, motiv care nu trebuie căutat în Aelian (*Variae historiae*, II, 14), cum credea Perpessicius[4], ci în ms. 3074, f. 71-72. Din acelaşi manuscris provin expresiile: *"cămara tristei inemi"* (*Cînd te-am văzut, Verena...*); *"ochii, fecioare închise în cămări"* (ms. 2262, f. 120); *"încăperile gîndirii"* (*Călin*); motivele căstrării băieţilor (*Pentru păzirea auzului*), al ispitei sirenelor (*ibidem*), al patimei lui Honoriu pentru o căţeluşă (*ibidem*), ca şi întregul procedeu al rezistenţei la patimă prin despuierea iubitei de toate atributele frumuseţii (variante la *Cînd te-am văzut pe tine, am zis răstit în sine-mi* la *Gelozie*)[5]. Toate aceste împrumuturi au fost atent detectate de I. Creţu şi ele dovedesc pe de o parte interesul acordat de Eminescu lecturilor sale din Nicodim – aparent în 1876 –, iar pe de altă parte persistenţa elementelor culese din textul autorului aghiorit, folosite şi doi ani mai tîrziu (în *Gelozie*).

Fără să ne fi propus un examen comparativ exhaustiv cu amintitul izvor al creaţiei eminesciene din acei ani, observăm că exemplele citate pot fi sporite.[6] Aşa, versul *"A ochilor privire ca mîni fără de trup"* (ms. 2277, 33), reia imaginea Sf. Vasile cel Mare (ms. 3074, f. 40). "Ochii sînt cele doao mîini fără trup"; imaginea simţurilor, *"fereştile gîndirei"* (ms. 2260, 45), este de comparat cu pasajul din Nicodim: "Iară fiindcă mintea aceasta să închide oareşicum în palatul trupului ca într-o temniţă întunecoasă, pentru aceasta s-au făcut de Ziditoriul, ca atîte *ferestri, cele cinci simţiri* ale trupului..." (ms. 3074, 27); versurile din ms. 2162, 120: "Dorit şi umed ochiu-mi *idolul* şi-l priveşte / *Pe tabla nălucirei adînc îl zugrăveşte* / şi acest chip prea dulce *din minte nu îl şterg / În somn el mă urmează, în mine-i dacă merg, / Astfel mă asupreşte dormind sau fiind treaz* / şi veşnic văd nainte-mi al tău frumos obraz / Cum umbra mi-e alături de dorm sau de-s deştept / Mă supără oriunde şi-mi tremură în piept / *Bătrîn de-oiu fi, în umbra vieţi-mi va veni / Cu dinsul în vedere-mi voiu fi de voiu muri"* – ne trimit la pasajul: *"vederea pre idolii săi mai adînc îi zugrăveşte pre tabla nălucirii*, şi pentru că mai adînc, pentru aceasta şi *cu mai multă greutate* să şterg (...). Ci, *sau deştepţi fiind noi, nu lipsesc a ne asupri, sau şi dormind*, precum mai de multe ori, nu încetează a ne supăra. În puţină cuvîntare, *împreună cu acestea îmbătrînim, şi împreună cu dînsele murim"* (ms. 3074, f. 42-43). A se compara, de asemenea: "De-aceea pază bună - fereşte ochii-n laturi / şi cu *mueri frumoase* tu să nu stai la sfaturi / Uşor te *biruieşte poftirea frumuseţii...*", cu: *"te păzeşte bine* de a-ţi ospăta ochii tăi cu privirea cea iscoditoare a *feţelor celor frumoase*, ca nu cumva *să te biruiască poftă a frumuseţii"* (ms. 3074, f. 43); tot aşa: "Priviri iscoditoare a *feţelor frumoase / Care aruncă-n inimi săgeţile-ndulcirii"*, cu: *"feţe ca acestea care aruncă în inimă*, încă şi de departe privindu-să, *săgeţile îndulcirii"* (*ibidem*); sau: *"Amăgitori sunt ochii – furi de-ndulciri străine – / În porţile acestea a ochilor albi strajă"*, cu: "păzeşte *ochii tăi cei amăgitori şi furi de îndulcirile cele streine, în porţile acestea a ochilor albi strajă mare"* (ms. 3074, f. 45). În sfîrşit, însemnarea *"Dintru a vedea se naşte a îndrăgi"* (ms. 2262, f. 120) nu este decît titlul unui paragraf din acelaşi capitol – *Pentru păzirea vederii* – al cărţii lui Nicodim (*ibidem*).

Deşi Eminescu putea cunoaşte traducerea manualului ascetic aghiorit în ediţia sa imprimată în 1826 la mănăstirea Neamţ[7] (iar nu la Iaşi, cum consemnează în tabelul de tipărituri şi manuscrise vechi recomandate spre a fi cumpărate de Biblioteca Universităţii din Iaşi, anexat la raportul său nr. 14 din 6 martie 1875)[8], este sigur că lectura şi extrasele le-a făcut după ms. 3074, care poartă obişnuitele-i sublinieri în creion roşu şi albastru. De unde îşi procurase manuscrisul este greu de spus: Poetul frecventa mănăstiri – ca Agaftonul de lîngă Botoşani[9] – dar cumpăra cărţi şi codici româneşti vechi de la anticari, convins fiind de necesitatea studierii lor din punct de vedere lexical şi stilistic, ca mijloc de apărare împotriva "stricării limbei" şi a neologismelor inutile[10].

Dovedirea textuală a numeroaselor împrumuturi eminesciene dintr-o carte veche este, negreşit, cum spuneam, de un excepţional interes pentru studiul izvoarelor, al vocabularului sau al stilului creaţiei sale. Dar, cum cartea veche de care ne ocupăm – "manuscrisul monahal" (aşa îl citează adesea I. Creţu, aparent fără nici un interes pentru preţul izvorului) – reprezintă una dintre ultimele mari opere ale înţelepciunii tradiţionale a popoarelor din Mediterana răsăriteană, perpetuate în chip salutar de vetre culturale şi de cărturari români, ni se pare că întîlnirea Poetului cu această înţelepciune – postulată şi de alţi cercetători[11] – se cuvine mai de aproape examinată în lumina lecturilor sale din Nicodim.

Nicolae Callivourtsis – mai cunoscut sub numele de Nicodim Aghioritul – a fost unul dintre cei mai prolifici şi reprezentativi cărturari ai lumii ortodoxe din secolul al XVIII-lea. Născut la Naxos, în 1749, şi-a făcut acolo primele studii şi, după îndelungate peregrinări în centrele spirituale greceşti din Turcocraţie, a intrat în monahism la mînăstirea Dionisiu din Muntele Athos, bătrîna lavră protejată cîndva de Neagoe Basarab şi de atîţia alţi voievozi români. Opera lui Nicodim – care i-a justificat, în 1955, canonizarea de către Patriarhia din Constantinopol – a însemnat un uriaş efort de reactualizare a tradiţiei doctrinare ortodoxe, pe de o parte, de aclimatizare în Orient a marilor scrieri ale spiritualităţii occidentale, pe de altă parte. Pe lîngă valoroasele texte critice din părinţii bizantini, pe care le-a pregătit cu erudite comentarii – între acestea scrierile, pînă acum în mare parte inedite, ale marelui doctrinar al isihasmului,

(continuare în pag. 2)

GLOSSE LA "FERESTILE GÂNDIRII"

DE ACAD. VIRGIL CÂNDEA

(urmare din pag. 1)

Grigorie Palamas –, Nicodim a alcătuit traduceri (mai degrabă adaptări) greceşti ale unor scrieri ca *Imitatio Christi* – manualul clasic de ascetică al catolicismului, tradus în slavoneşte la 1647 de Udrişte Năsturel –, *Războiul nevăzut* al teatinului Lorenzo Scupoli, sau chiar celebrele *Exerciţii spirituale* ale lui Ignaţiu de Loyola. Activitatea sa prodigioasă a făcut obiectul unei bogate literaturi[12], care pune în lumină mai ales caracterul tradiţional al gîndirii şi scrisului său, efortul de a înfăţişa încă o dată unei lumi în fundamentală prefacere, modernizare şi occidentalizare, coordonatele doctrinare ale cugetării bizantine şi operele fundamentale care au exprimat-o. Dar opera lui este, nu mai puţin, interesantă prin încercarea de a revigora această cugetare – sau cel puţin tehnicile de realizare umană pe care le propunea – printr-un îndrăzneţ apel la literatura de edificare apuseană, îmbogăţind astfel premisele unui dialog cultivat – adesea cu referiri la operele sale – pînă în zilele noastre.

Nicodim a fost asistat în lucrul său de ucenici aromâni. Ei i-au publicat – postum – manuscrisele[13]. Şi în chilia athonită a acestora – Scurteii – s-a sfîrşit la 14 iulie 1809. Dar legăturile sale cu ţara noastră nu se rezumă la faptul că s-a călugărit într-o lavră întreţinută de munificenţa principilor români[14]; nici la afirmaţiile lui că pătrunderea isihasmului în Europa de sud-est a fost datorată şi unei – încă nedovedite – misiuni a lui Grigorie Sinaitul la nord de Dunăre, aşadar la noi[15]; nici la asistenţa pe care i-au dat-o ucenicii săi aromâni. Nicodim a fost autorul postbizantin cel mai tradus în limba română (în manuscrise de mare circulaţie, sau în cărţi tipărite) la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea. Un contemporan al său – Paisie Velicikovski – desfăşura în aceeaşi vreme o operă similară în Carpaţii moldoveneşti, la Dragomirna mai întîi, apoi la Neamţul şi Secul[16]. Opera acestuia, "curentul paisian", a avut un rol de seamă în prelungirea tradiţiei de gîndire bizantine în Europa răsăriteană a epocii moderne. Dar dacă, după cum observam altădată[17], paisianismul a marcat atît de profund cugetarea şi – prin Dostoievski – însăşi literatura rusă din secolul trecut, destinul său românesc a fost incomparabil mai palid. Rînduielile cenobitice athonite, ca şi scrierile patristice datorate lui Paisie şi ucenicilor săi, au putut fi perpetuate în bătrînele aşezăminte din văile Carpaţilor. Dar nici cultura, nici scrisul românesc modern – şi ne gîndim acum la scriitorii moldoveni care au putut, în surghiunul din 1848 (ca Alecu Russo la Soveja, sau Kogălniceanu la Rîşca)[18], să cunoască tradiţia încă vie a curentului paisian – n-au mărturisît vreun interes cît de vag pentru o literatură pe care, negreşit, n-au ignorat-o.

Întîlnirea lui Eminescu cu scrierile produse de acest curent şi – prin ele – cu tradiţia de gîndire athonită este, aşadar, excepţională şi ea trebuie, credem, reţinută atît pentru cercetările privind continuitatea culturii româneşti, cît şi pentru cunoaşterea ultimelor ecouri ale operei lui Nicodim din Naxos în literatura europeană. Capabilă să reţină atenţia şi să hrănească alcătuirea unuia dintre cei mai mari poeţi ai lumii moderne, cartea Aghioritului primea, negreşit, încă un îndreptăţit omagiu, confirmînd vechea învăţătură medievală despre textele care pot fi citite "în multe feluri", fiind "pîine din care se vor sătura cu miile"[19].

Faţă de ceea ce oferea ca teme de reflecţie, sau numai ca motive literare cartea lui Nicodim, rezultatele lecturilor lui Eminescu sînt, poate – cu toată amploarea împrumuturilor –, sărace. Este posibil ca Poetul să nu fi citit întreg manuscrisul. Dacă lectura sa datează, cum bănuim, din 1875-1876[20], alte împrejurări pot, de asemenea, motiva o receptare selectivă a mesajului profund al cărţii: nu erau oare anii marii pasiuni pentru Veronica Micle, ai îndoielilor care generează mărturisirea *Eu nu cred nici în Iehova ...*, ai versurilor de "infern" citite în şedinţele "fără perdea" ale Junimii, compuneri "bine dispuse", în care intrau secvenţe folosite, cît de paradoxal pare, şi în *...Icoană şi privaz*?

Dar, dacă despre reacţia prealabilă a lui Eminescu la doctrina şi îndemnurile *Cărţii sfătuitoare* conjecturile sînt foarte delicate, este curioasă absenţa notelor sale la capitolele privind paza celorlalte trei dintre "simţiri" – după "văz" şi "auz" –, anume *mirosul, gustul şi pipăirea*. Codificînd controlul simţurilor, înţelese ca "ferestii ale gîndului", organe ale cunoaşterii şi instrumente ale tehnicii desăvîrşirii umane, Nicodim oferea în lucrarea sa un folositor material pentru posibila reconstituire a celor cinci arte tradiţionale din care, după Platon, civilizaţia europeană a păstrat şi cultivat numai pe cele corespunzătoare văzului şi auzului.

Sensibil, cum îl ştim, "părul moale", "gura de foc", "braţele moi, rotunde, parfumate", "limba ca un fagure de miere", "umărul rece al pietrei", "părul de aur cu care s-astupă gura", la nesfîrşitele "sărutări dulci" şi "buze reci", Poetul ar fi putut culege din cartea lui Nicodim alte nepreţuite spice pentru grînarul său, oferind astfel un excelent punct de plecare pentru o încercare modernă de reconstituire a celor trei arte dispărute. Dar despre această posibilă reconstituire vom scrie altădată.

NOTE

1. În "Studii şi cercetări de bibliologie", 1 (1955), pp. 129-160.
2. Tează dezvoltată convingător, sprijinită pe o bogată bibliografie românească şi cu sugestive ipostaze, entuziast susţinute, de Rosa del Conte, *Eminescu o dell' Assoluto*, Modena, 1961, pp. 292-313 (capitolul *Eminescu e la tradizione. Il sostratto autoctono della sua cultura)* şi pp. 313-395 *(Riflessi della tradizione culturale in alcune figure del linguaggio emineschiano)*; vezi şi, în *Apendicele* cărţii, capitolul *Eminescu bibliofilo* (pp. 445-463).
3. *Cîteva aspecte deosebite ale limbajului eminescian*, în "Limba română", 13 (1964), nr. 3, pp. 196-205; *Din aspectele limbajului eminescian*, *ibidem*, 14 (1965), nr. 2, pp. 225-230; *Eminescu şi "Cărticica sfătuitoare" a monahului Nicodim*, în "Biserica Ortodoxă Română", 83 (1965), nr. 5-6, pp. 575-583; *cf.* monografia aceluiaşi *Mihail Eminescu. Biografie documentară*, Bucureşti, 1968, pp. 163-167, 211.
4. M. Eminescu, *Opere*, ediţie critică îngrijită de Perpessicius, vol. V (*Poezii postume*), Bucureşti, 1958, p. 228.
5. *Ibidem*, pp. 223-226.
6. Toate sublinierile – în italice, pentru evidenţierea contaminărilor – sînt ale noastre.
7. Vezi descrierea la I. Bianu, N. Hodoş şi Dan Simonescu, *Bibliografia românească veche*, t. III, Bucureşti, 1912-1936, pp. 512-513, nr. 1283. Ediţia pare să cuprindă tălmăcirea revăzută din ms. rom. 3074.
8. Publicat de Al. Elian, *art. cit.*, pp. 132-133.
9. Perpessicius, în M. Eminescu, *Opere*, vol. cit., p. 398.
10. Al. Elian, *art. cit.*, p. 132.
11. Despre familiarizarea Poetului cu vechile cărţi româneşti, vezi Al. Elian, *art. cit.*, pp. 135-136, 142-144 (şi notele); *cf.* şi Rosa del Conte, *op. cit.*, f. 303 şi urm. (cu referinţe la studiile anterioare).
12. Citim din această amplă biografie: M. Viller, *Nicodème l'Hagiorite*, în "Revue d'Ascétique et de Mystique", 5 (1924), pp. 174-177; D. V. Economidis, *Nicodim Aghioritul*, în "Biserica Ortodoxă Română" 59 (1941), pp. 51-69; F. Gheorghe, *Cuviosul Nicodim Aghioritul*, în "Mitropolia Olteniei", 8 (1956), nr. 10-12, pp. 628-633; C. Papoulidis, *Nicodème l'Hagiorite* (1749-1809), în "Theologia", Athena, 1967, f. 18-22; Theoklitos Dionisiatis, *Agios Nikodimos o Agioreitis Athenai Asteros*, 1959.
13. Este vorba de fraţii Neofit şi Stefan Scurteii din Careia (Muntele Athos), înfăţişaţi în biografiile lui Nicodim drept cuţovlahi.
14. *Cf.* T. Bodogae. *Ajutoarele româneşti la mînăstirile din Sfîntul Munte Athos*, Sibiu, 1941, pp. 160-169 (donaţii din secolele XIV-XIX).
15. Nicodim Aghioritul, *Carte sfătuitoare pentru păzirea celor cinci simţiri, M-rea Neamţul*, 1826, p. 270: "...Grigorie Sinaitul... au mers învăţînd lucrul acesta pînă la Vlahiia, adecă pînă la Ţara Românească".
16. *Cf.* S. Cetfericov, *Paisie, starеţul mănăstirii Neamţului din Moldova*, trad. Ep. Nicodim, M-rea Neamţ, 1933, pp. 119-168; A. E. Tachiaos, *Paisios Velitsikofski*, Tessaloniki, 1964. C. Papoulidis, *Le starets Paissij Velitckovskij*, Athènes, 1968, 14 p. (extrait de "Théologie"). Despre intenţia lui Nicodim de a veni în Moldova, atras de faima lui Paisie, v. F. Gheorghe, *art. cit.*, p. 629.
17. În comunicarea noastră *L'évolution des idées en Europe du Sud-Est. Tradition et innovation*, publicată în *Tradition et innovation dans la culture des pays du Sud-Est européen* (Colloque tenu les 11 et 12 septembre 1967 à Bucarest), Bucarest, 1969, p. 63.
18. A se vedea, astfel, notele sumare despre "naivităţile" din cărţile "răsfoite" numai din biblioteca m-rei Soveja de Alecu Russo (*Soveja*, în *Scrieri postume publicate* de P. V. Haneş, Craiova [f.a.], pp. 129-132); la fel amintirile lui Kogălniceanu din surghiunul de la Rîşca.
19. Dante, *Convivio*, I, 1.
20. Perpessicius, în M. Eminescu, *Opere*, vol. V, p. 245.

Încercând să cinstească dincolo de poncife memoria lui Eminescu şi să contribuie după puteri la mai dreapta lui înţelegere, revista *Puncte cardinale*, în acest al X-lea an al apariţiei sale, va include, număr de număr, cel puţin două pagini închinate lui Eminescu, având în vedere toate ipostazele gândirii şi creaţiei eminesciene. Coloanele revistei rămân deschise oricărei contribuţii de calitate privitoare la viaţa sau opera lui Eminescu (cu condiţia ca materialele să nu depăşească spaţiul a două pagini de revistă). La sfârşitul anului, lucrarea considerată cea mai bună (de un juriu alcătuit din redactori şi colaboratori permanenţi) va fi premiată. Dacă Dumnezeu ne va ajuta, studiile apărute de-a lungul anului vor fi reunite într-un volum omagial.

ŞAH LA STÂNGA

SAU DESPRE INSOMNIILE LUI IUDA

De mai bine de o jumătate de secol lumea navighează numai pe stânga. Pe dreapta este strict interzis! Discreditată şi diabolizată de o propagandă "savant creată şi întreţinută de facţiunile experte în difuzarea miturilor culpabilizatoare", dreapta europeană a fost practic scoasă din circulaţie. Orice încercare a ei, ceva mai energică, de a înlătura barajul ce îi stă în cale şi de a-şi relua locul ce i se cuvine pe eşicherul politic al lumii contemporane, pentru a restabili, alături de o stângă rezonabilă şi responsabilă, echilibrul de care omenirea are atâta nevoie în starea de criză cu care se confruntă, este taxată drept fascism.

În legătură cu această diabolizare a dreptei îmi amintesc o "vorbă memorabilă" a regretatului Petre Ţuţea care, într-o conferinţă ţinută "sus pe partal", într-una din închisorile gulagului românesc, într-o perioadă când se mai puteau ţine în închisori astfel de conferinţe, spunea (citez din memorie): "Cel mai mare rău pe care Hitler l-a făcut omenirii este că a compromis dreapta, care multă vreme de acum încolo va rămâne adânc îngropată, pentru că adevăraţii câştigători ai războiului [aluzie la evrei] vor avea grijă să întreţină cu obstinaţie această discreditare şi să o amplifice chiar, pentru a crea doctrinelor de dreapta, de orice nuanţă ar fi ele, un complex de vinovăţie care să le bareze accesul la viaţa politică a cetăţii, iar stângii moşite de ei să-i asigure un ascendent moral şi un spaţiu de manevră cât mai larg pentru a-şi putea face de cap".

Din nefericire, aceste anticipări ale lui Petre Ţuţea s-au împlinit cu asupra de măsură. În perioada care a trecut de la sfârşitul ultimului război mondial, stânga, neîntâmpinând nici o oprelişte, a reuşit, nu numai să menţină treze şi să amplifice în memoria colectivă ororile războiului (pe care le-a atribuit în exclusivitate celor învinşi), ci să şi submineze sau să minimalizeze valorile tradiţionale fundamentale ale dreptei, în speţă concepţia acesteia despre lume. Mai mult decât atât, pentru a deveni cât mai credibilă ea nu s-a sfiit să confişte unele teme de dreapta, asupra cărora a operat o "inversiune de sens", pentru ca, astfel neutralizate, să le anexeze moştenirii sale tradiţionale.

Nu numai pentru un partizan al dreptei, ci şi pentru un observator obiectiv este de neînţeles, revoltător chiar, faptul că, în timp ce păcatele dreptei (ale unei *anumite* drepte, căci nu întreaga dreaptă europeană se face vinovată de ororile imputabile nazismului), sunt amplificate şi mediatizate intens şi astăzi, după cincizeci de ani, prin toate mijloacele de informare în masă, de parcă ar fi fost săvârşite ieri, cumplitele crime ale diferitelor regimuri comuniste (care au fost cel puţin tot atât de abominabile ca şi cele săvârşite de nazism) sunt trecute consensual cu vederea. Au trecut mai bine de zece ani de la căderea regimurilor comuniste din Europa de Est şi nu am auzit ca vreo instanţă sau vreun organism internaţional să fi condamnat, cel puţin moral, pe vreunul dintre marii criminali comunişti. De asemenea, nu am auzit ca, în această perioadă de timp, să fi fost mediatizată intens, la noi sau aiurea, vreo lucrare care să prezinte ororile săvârşite în gulagurile comuniste de pe diferite meridiane ale globului. Şi aceasta pentru că stânga, care controlează *mass media*, nu are nici un interes să o facă. Ea ştie foarte bine că "un eveniment nemediatizat echivalează astăzi cu un eveniment care nu a avut loc". Exemple: de *Cartea neagră a comunismului* apărută în Franţa, din pricina faptului că nu a fost aproape deloc mediatizată, nu a luat cunoştinţă decât un segment foarte restrâns al opiniei publice europene. La fel s-a întâmplat şi cu "Memorialul durerii" prezentat de Televiziunea Română. Din cauza orei nepotrivite, lipsei de convingere, precum şi contextului în care a fost prezentat, acesta nu a avut un impact decisiv asupra publicului larg românesc.

În timp ce evreii mai caută şi astăzi criminali naziştti, iar dacă nu îi găsesc îi inventează (ar fi în stare să cloneze, dacă ar putea, şi călăi şi victime, pentru a întreţine o anumită stare de spirit favorabilă intereselor lor), criminalii comunişti, cel puţin tot atât de odioşi ca şi cei naziştti, se plimbă nestingheriţi de nimeni şi de nimic pe stradă, sfidându-şi cu nerusinare victimele şi mâncându-şi în tihnă pensia pe care sunt convinşi că o merită!

În faţa eşecurilor sale repetate, dreapta europeană a devenit abulică, naivă, hipercritică, şi, abandonându-şi rolul său de factor de echilibru, a lăsat câmp liber stângii "să-şi facă - aşa cum plastic spunea Petre Ţuţea - de cap". Iată cum caracterizează Alain de Benoist starea dreptei în cartea sa intitulată *Vu de droite* (Paris, 1978), carte din care texte selectate au apărut şi în limba română, sub titlul *O perspectivă de dreapta* (Anastasia, 1998). Cu toate că această caracterizare a fost făcută în 1978, ea este perfect valabilă şi astăzi: "criticată, hărţuită, huiduită în toate felurile, ea dreapta rămâne absolut pasivă - şi practic indiferentă. Pusă sub acuzaţie, se repliază asupra ei înseşi. Nu numai că nu răspunde adversarului, nu numai că nu încearcă să se apere, dar nu acordă aproape nici *cea mai mică* atenţie mişcărilor de idei, polemicilor în curs, noilor discipline. Mai mult, ea se dezinteresează, în această mişcare de idei, de ceea ce ar putea-o întări în ceea ce este".

Astfel stând lucrurile, stânga, necenzurată şi netemperată de nimeni, profitând şi de decalajul aproape catastrofal dintre progresul tehnic şi cel spiritual (altcum spus, dintre *civilizaţia* care *uniformizează* şi *cultura* care *diferenţiază*), îşi construieşte cu sârguinţă eşafodajul său mondialist. De aici şi pornirea ei aproape viscerală împotriva *naţiunilor* şi a *specificului naţional*. Pentru realizarea globalizării, ea nu are nevoie de *diversitate*, ci de *uniformitate*.

În cartea mai sus amintită, Alain de Benoist sesizează pericolul *uniformizării* atunci când răspunde la întrebarea: "Care este astăzi ameninţarea principală? Dispariţia progresivă a diversităţii lumii. Nivelarea persoanelor, reducerea *culturilor* la o «civilizaţie mondială» construită pe tot ce poate fi mai *comun*". Şi continuă: "Trăim astăzi într-o societate blocată. Pe plan mondial... Pe plan naţional... Pe plan filosofic şi ideologic. Oscilăm neîncetat între excese inverse, fără să găsim un echilibru. Cauza, ca şi remediul acestei situaţii se găsesc în om. A spune că societatea se află în criză este un loc comun. *Omul este o criză*. El este tragedia însăşi. În legătură cu el, niciodată şi nimic nu s-a spus definitiv. Omul va şti să găsească mereu în el însuşi urzeala unui nou discurs, corespunzător unui *nou* fel de aşezare-în-lume, unei noi *forme* a umanităţii sale. Omul este în criză de când există. Nu în aceasta constă originalitatea timpului nostru... ci în faptul că, pentru prima dată, omul reculează *în faţa* implicaţiilor pe care le-ar avea asupra dorinţei şi voinţei lui rezolvarea crizei. Pentru prima dată, omul crede că *problemele* îl depăşesc. Şi ele îl depăşesc efectiv *în măsura în care el crede acest lucru*, în vreme ce problemele *vin* din el însuşi, ele sunt pe măsura lui şi pe *măsura posibilităţilor* pe care le poartă în el".

Astfel stând lucrurile, se pune întrebarea: *Ce este de făcut?* Există vreo posibilitate de ieşire din această situaţie? După ce analizează, în cartea amintită, toate complexele dreptei, Alain de Benoist propune un *remediu* care pare să fie singurul rezonabil: "Dacă energumenii diverselor varietăţi de socialism nu se simt *angajaţi* de nici una dintre experienţele concrete care le-au precedat - şi mai ales de cele mai criminale dintre ele –, nu văd de ce dreapta modernă, care respinge categoric orice tentaţie totalitară, *ar* trebui să-şi pună cenuşă *în* cap sau să se justifice. Incredibilei obrăznicii a partizanilor unei doctrine în numele căreia au *fost* deja masacraţi mai mult de cincizeci de *milioane* (sic!) şi care, pe deasupra, ni se prezintă, cu trandafirul în mână şi cu mâna pe inimă, ca apărători ai libertăţii, dreapta ar trebui să-i răspundă cu un râs eliberator şi să-şi *urmeze* drumul". Şi mai departe: "Cred că dreapta va fi progresat atunci când: 1) va fi înţeles necesitatea de a se declara drept ceea ce este; 2) va fi identificat «inamicul său principal», adică *egalitarismul reducţionist* şi negator al diversităţii lumii; 3) va fi admis că nimic nu este «neutru» în existenţă şi că are datoria să producă un discurs asupra oricărui subiect". Este, se pare, ceea ce face astăzi, în Austria, Jörg Haider. Eliberat de complexe şi râzând de hărmălaia din jur, liderul Partidului Libertăţii din această ţară aplică exact reţeta recomandată de Alain de Bernoist ("declară răspicat ceea ce este şi ce vrea"), îşi "identifică adversarii" şi "produce un discurs coerent asupra problemelor cu care se confruntă Austria". Legitimarea politică a partidului condus de el, ca urmare a intrării lui în guvernul austriac, a produs o adevărată furtună mediatică, cum era de altfel de aşteptat, iar cei care vociferează împotriva lui aplică reţeta clasică, acuzându-l de extremism, nazism, rasism, şovinism şi de alte diverse *isme*, şi asta numai pentru că este de dreapta, căci dacă ar fi de stânga, totul ar fi în regulă! Merită amintit care sunt cei mai vehemenţi acuzatori ai "căpcăunului" de la Viena: Franţa (în al cărui guvern se lăfăiesc comunişti suspectaţi de stalinism la vremea respectivă), Belgia (al cărei politicieni sunt întrecuţi, în materie de corupţie, doar de politicienii români) şi, bineînţeles, Israelul (care până mai ieri a avut un guvern de extremă dreaptă, iar în parlament are încă numeroşi reprezentanţi ai fundamentalismului sionist)...

De fapt, interesele Uniunii Europene (în sfera căreia gravitează şi Austria) ar fi dictat ca "nesocotinţa" acesteia să fie trecută cu vederea. Nu au procedat însă aşa, pentru că diriguitorii nu tocmai europeni ai Uniunii Europene se tem de *crearea unui precedent*. În toate ţările membre ale Uniunii există un puternic curent de opinie ostil imigranţilor şi azilanţilor, drept care aceiaşi diriguitori se tem de o reacţie în lanţ. Or, atunci, adio globalizare!

Demostene ANDRONESCU

CÂLCEAVA DREPTEI CU STÂNGA

(urmare din numărul trecut)

VII. NECESITATEA DREPTEI

În general, se discută despre Dreapta în aceeaşi măsură în care ideologic vorbind, pe eşicherul politic, se discută şi despre Stânga. Primatul, însă, îl deţine Dreapta, întrucât Stânga s-a născut în opoziţie cu ea şi nu invers, cel puţin ca doctrină. De altfel, şi în logica formală principiului identităţii îi succede cel al negaţiei şi nu negaţiei afirmaţia; altfel spus, nici o negaţie n-ar putea exista fără o prealabilă afirmaţie, sau nici o contestaţie fără un antecedent atestatar a ceva. Deci, mai întâi afirmaţia şi Dreapta, apoi negaţia şi Stânga, în firescul raport contradictoriu.

De unde apare, însă, ideea de necesitate a Dreptei, când tot firesc şi logic ar fi ca ideea de necesitate să nici nu fie condiţionant-necesară pentru vreunul din termenii contradictorii ai raportului discutat? Şi totuşi ea apare! Apare ori de câte ori într-o ordine a extensiei un termen încearcă să-l anuleze pe celălalt în virtutea fie a unei voliţii aleatorii, fie a unei simple contravenţii la adresa înseşi identităţii existentului. E momentul, de altfel, în care apare dialectica, faimoasa dialectică fără sau cu subtilele-i capcane cazuiste, generatoare de nesfârşite diatribe, de polemici, certuri şi-n cele din urmă de conflicte chiar, mai mult sau mai puţin sângeroase. Cu alte cuvinte, generatoare de istorie. O istorie în care teoreticul cedează locul fapticului, acesta urmând apoi a se consuma în politic, social şi economic.

Or, revenind la ideea de necesitate, iat-o intrând în jocul polemic şi sprijinind ceea ce ar trebui să fie şi nu este. Un joc în care, abordându-se necesitatea Dreptei, aceasta se impune ca atare în momentul când Stânga se arată epuizată exhaustiv în soluţiile afirmative propuse. E necesitatea negaţiei de a-şi regăsi afirmaţia distrusă fără de contrareitatea căreia nici ea nu ar putea exista. Şi aşa cum, dacă Bunul Dumnezeu n-ar exista, El ar trebui inventat, tot aşa şi afirmaţia sau Dreapta trebuie, neapărat, să fie, întrucât fără ea n-ar putea exista nici opusul ei, Stânga.

Grecii vechi, de altfel, aveau o vorbă care spunea: "La-nceput era ceea ce era, căci dacă n-ar fi fost, ar fi trebuit să se nască, iar dacă s-ar fi născut, ar fi fost cu neputinţă să nu se nască din ceva".

Deci un Ceva e la origine, iar acest Ceva, înainte de a fi orice altceva, e identitate şi dreaptă afirmaţie.

În istorie însă, şi mai ales în cea romană (din care se trage şi a noastră), când "stăpânirea dreaptă" se altera, apărea dezordinea şi dezagregarea, consulii nu mai "vedeau" drept şi atunci se auzea strigătul *"Videant consules!"*. Acei consuli ce trebuiau să vadă drept şi tot drept să impună şi lucrurile publice, într-o politică conformă cu firea nestricată de libertăţile negatoare. O politică dreaptă şi firească deci, o politică inspirată după o ordine agricolă chiar, armonioasă însă, ca aceea a lui Menenius Agripa, consulul care, la 493 a. Chr., face apel la-nţelegere, la concordie, în urma retragerii plebei de pe Muntele Sacru. Şi chiar impune o astfel de "Ordine", după care se retrage la ţară, spunându-le romanilor: "Dacă şi când mai aveţi nevoie de mine, ştiţi unde mă găsiţi!".

Or, fără a face apologia agrarianismului, decât în măsura în care agrarul reprezintă domeniul cu ordinea cea mai apropiată de firesc, nu putem să nu-i acordăm acestui firesc girul, oricând. E firescul de drept care trebuie să se impună când trebuile se strică, când *mecanicul* încalecă *viul* (devenind *ridicol* - vorba lui Bergson), când economicul subordonează politicul (vezi tendinţele neoliberaliste), când existenţa se impune esenţei (inversând cel mai firesc raport ontologic) şi materia subordonează spiritul. E ordinea de drept (şi de dreapta) care se impune faptului abătut din făgaşul şi îndrituirea lui. E rânduiala dreaptă care se impune neregulei şi oricărei încercări arbitrare. Şi bunul simţ, care se cere a fi operant într-o lume stricată de curiozitatea experimentală.

Totul fiindu-i îngăduit omului, nu însemnă că totul îi este şi bun sau necesar. Curiozitatea satisfăcută izbucneşte şi mai tare (zice Baudelaire), iar căutării dreapta socotelă trebuie să-i fie măsură, ne spun Sfinţii Părinţi.

Necesitatea Dreptei e legitimată, astfel, tocmai de stricăciunea sau stricăciunile Stângii, de prealibera-i desfăşurare după criterii exclusive şi de împotmolirea-i în imposibil, în acel "aşa nu se mai poate". Şi nu se mai poate ceva, când acel ceva este în neconcordanţă cu ceea ce ar trebui să fie. Iar ceea ce ar trebui să fie *nu este* atunci când ceea ce este *nu este ceea ce ar trebui să fie*.

Şi totuşi nu abstracţia teoretică e ceea ce ne arde pe noi. Nu teoria e ceea ce ne doare pe noi, Românii, pentru care Dreapta s-ar impune acum mai mult ca oricând - cu necesitate imperioasă chiar. Cu necesitatea unei replici cuvenite, odată şi celor ce necinstesc naţiunea, şi celor ce-i vor pieirea într-o federalizare europeană, şi celor ce doresc fărâmiţarea patriei într-un regionalism satisfăcător de mărunte orgolii vetuste, şi aristocraţilor născuţi din meritorii virtuţi, dar descompuşi de înfumurare, şi corupţiei vamale, şi cinismului liberal, precum şi celor ce - încă, sub pavăza unor funcţii - îşi cocoloşesc conştiinţa tulburată de fărădelegi sau adormită sub apăsarea unor crime trecute.

Nu programele sau formaţiunile politice cu ademenitoare ideologii individualiste ne pot scoate din impasul istoric cotidian. Nu vocile de sirenă ale făgăduitorilor de "paradise terestre" în schimbul angajărilor viclene. După cum nici ameninţările cu rămânerea în "tribalism", dacă nu ne modernizăm şi dacă nu ne dăm seama de "urgenţele" momentului în care trăim.

Nu, nimic din toate acestea nu ne salvează, nici ca popor şi nici ca naţiune. Ceea ce ne trebuie nouă e omul cu sufletul curat şi mintea lucidă. Omul care să spună NU minciunii şi furtului. Omul care să nu accepte disoluţia unităţii, indiferent dacă aceasta e de conştiinţă sau de credinţă. Omul care să nu se trădeze pe sine, care să se sacrifice, însă, pe sine în numele credinţei creştine, al iubirii de neam şi al aproapelui de acelaşi sânge, în primul rând.

Un om animat de *logos*, *ethos* şi *pathos*; de *tragos* eroic chiar, însă purtător de toate determinările cu care se impune, sau cu care ar trebui să se impună la noi, acum, necesitatea Dreptei.

VIII. PERENITATEA STÂNGII

Î. Chiar credeţi în ea, domnule I.V.?

R. Fără nici o îndoială, mai ales acum, după experienţa pe care am traversat-o noi, ţările din Est. Mă refer la Bulgari, Români, Polonezi, Ruşi, Cehi. Ca să nu mai vorbim de China, unde Stânga s-a validat în istoria modernă-contemporană, aş zice, pentru cel puţin încă un secol.

Î. Vă referiţi, văd, şi la China, deşi nu ştiu dacă ceea ce se petrece acolo este, politic vorbind, un fenomen de stânga.

R. Că doar n-o fi de dreapta?

Î. Cu toată recenta progresiune liberalizantă?

R. Da, pentru că-n definitiv, N.E.P.-ul ce-a fost în prima perioadă a Revoluţiei ruse, nu tot un liberalism strategic?

Î. Supravegheat însă de stat şi mai apoi tot de el sugrumat.

R. Şi ce, aţi fi vrut să-l lase? A nu se uita etern-valabila teză: "Mica proprietate şi meşteşugul nasc capitalism zi de zi, ceas de ceas". Or...

Î. Or Lenin, într-adevăr, nu l-a lăsat, iar consecinţele au fost cumplite.

R. La ce vă referiţi? La faptul că numai astfel s-a consolidat revoluţia? Şi ce aţi fi vrut, revoluţie cu mănuşi? Revoluţie aşa-zis "de catifea" într-o ţară, şi-o lume pe jumătate sălbatecă?

Î. Despre China n-aş fi zis; despre Rusia de atunci mai treacă-meargă... Oricum, preţul socializării morganatice din acea vreme a fost prea scump plătit.

R. Repet, omletă fără să spargi ouă nu se poate, şi dac-ar fi să vorbim despre punctul de vedere burghez din care-i privită revoluţia rusă, n-ar trebui să uităm să le amintim, tuturor celor care o văd astfel, că cea burgheză (mă refer la modul în care s-a desfăşurat ea în Franţa şi Anglia) a-ntrecut-o în excese şi orori pe cea rusă.

Î. Cantitativ, nu cred; calitativ, poate. Doar numai la Lublianka, sediul CEKA, unde lucra Djerjinski, în perioada 1917-1919, erau 3000 de execuţii pe zi.

R. Impresionante cifre, deşi discutabile; dar raportate la un imperiu precum acela rus, chiar oroarea conferă o anumită grandoare fenomenului. Să nu uităm însă şi finalitatea cu care se exersa această oroare; de fapt, era preţul restabilirii unei echităţi sociale. Ce, creştinismul n-a încercat-o?

Î. Din păcate, da, dar nu cu aceleaşi metode.

R. Şi-a permis luxul; avea veşnicia cu el. Or, noi, Stânga de atunci, revoluţia, operam în istorie şi-ntr-un timp măsurat, cu nişte inşi în care izbucniseră toate instinctele.

Î. Credeaţi poate că ceea ce nu reuşise creştinismul (mai ales în versiunea apuseană) în două mii de ani, aveaţi să reuşiţi dumneavoastră într-un deceniu, două?

R. Atunci s-a luptat fără să se ţină seama de dimensiunea temporală. Se urmărea un scop...

Î. Şi s-a atins?

R. Într-o mare măsură; în măsura în care a fost şi ideal.

Î. Da, aveţi dreptate, numai scopurile se ating; idealurile rămân veşnic amăgitoare.

R. Păi atunci ar mai fi idealuri? Dar noi, Stânga, nu ne îmbătăm şi nu ne-am îmbătat niciodată cu amăgiri idealiste.

Î. Este şi secretul succeselor dumneavoastră în spaţiu; nu însă şi-n timp.

R. Dacă credeţi că trei sferturi de veac nu e totuşi un timp, atunci o să ne limităm numai la spaţiu. Şi a fost şi acela a şasea parte din glob.

Î. A fost; acum cred c-a mai scăzut.

R. Evident că a mai scăzut, deşi, momentan, mai ales la cei ce au abandonat scopul, proiectul nostru - hai să-i zicem într-un fel, cum spuneţi şi dumneavoastră, idealul de stânga - nedumerirea, zăpăceala, dezorientarea şi dezamăgirea, consecventă unei abandonări care n-a fost înlocuită nici măcar cu o speranţă, toate acestea împing lumea, sau cel puţin o bună parte din ea, dinspre Dreapta spre Stânga.

Î. O împing sau o ţin pe loc în această răscruce a istoriei?

R. Ba nu, o fac chiar să reculeze spre ceea ce odinioară reprezenta o cât de mică certitudine. Şi-i fals, din punctul nostru de vedere, a-i spune acestei răscruci "tranziţie", cum i se spune îndeobşte acum. Tranziţie spre ce? Spre un refuz? Spre o dezamăgire şi mai mare?

Î. Termenul de "tranziţie" e folosit tot de oamenii de stânga.

R. De dezamăgiţii burghezi, de cei ce ar vrea să superregizeze această "căutare" a secolului lor; o căutare la care, într-o bună parte a lumii, şi-ntr-una chiar foarte mare, noi găsisem o soluţie.

Î. Dar parcă burghezia dispăruse în Est?

R. Nu atât cât inşii care o făceau; din păcate, pentru a le lua alţii locul.

Î. Din rândurile cui, alţii?

R. Din rândurile noastre, fireşte. De aceea am şi zis c-au dispărut anumiţi inşi burghezi şi nu realitatea burgheză.

Î. Şi ce denotă acest fapt? Nu cumva existenţa unor categorii sau realităţi pe care nici istoria nu le poate anula?

R. Aşa s-ar părea, deşi pe de altă parte tentativa de eradicare a lor tocmai prin aceasta şi-a justificat metodele combative, acele "orori", represalii la care vă refereaţi. Cum altfel să schimbi mentalităţile, să distrugi structurile şi să înlocuieşti ceva vechi cu altceva nou? Sau, pur şi simplu, cum să faci o *tabula rasa*, pe care să se ridice altceva, decât eradicând, anulând...

Î. Mai există o soluţie: aşteptarea ca lucrurile să evolueze sau să se desfăşoare firesc în devenirea lor, fără bruscări.

R. Teorii burgheze, şi încă mic-burgheze!

Î. Născute însă ca opinii în capul unor generaţii pe care Stânga, slavă Domnului, a tot încercat să le modeleze.

R. Da, a mestecătorilor de gumă, a băutorilor de Coca, a drogaţilor şi tuturor cârtitorilor care, văzând că nici alternativa Dreptei nu-i fericeşte cu un paradis pe măsura celui visat, mai cârâie, se resemnează puţin şi apoi din nou încep să-şi teoretizeze visele.

Î. E totuşi o lume care a apărut în sânul celei pe care o stăpâneaţi. O lume dezamăgită de paradisul terestru promis de Stânga dvs.

R. Incontestabil, dar ce a găsit oare această lume sau aceste generaţii de revoltaţi împotriva noastră, a Stângii, la Dreapta, în lumea capitalistă?

Î. Cred că vă grăbiţi în etichetarea unor situaţii. Capitalismul nu e "dreapta", ci liberalism, democraţie şi-ntr-un fel ceva nu prea îndepărtat, şi o concepţie despre lume şi viaţă, de dvs., de Stânga. Aceleaşi teorii despre valoare şi aceeaşi prevalare a economicului; acelaşi cult: traficul; ca să nu mai vorbim de acelaşi zeu: banul, aurul sau un etalon material oarecare.

R. Da, într-un fel se pot face anumite apropieri; concepţia, filozofia, e materialistă şi-ntr-o parte, şi-n alta; interpretarea însă nu-i la fel, modul de producţie şi planificarea.

Î. De când voiam s-ajungem şi la planificare!

R. De ce? Vă preocupă în mod general?

Î. Nu în general, ci în special. Şi-mi vine să chiar zâmbesc că planificărilor etatiste de la Bucureşti, Budapesta, Sofia sau chiar Moscova, le este preferată cea de la Bruxelles sau Strasbourg, dar asta numai ca să sesizez o anumită înrudire şi manie: planificarea.

R. Da, aceasta există, dar nu ca manie se conturează necesitatea ei, necesitatea planificării etatiste, ci ca o finalitate. Şi-n definitiv dvs. ce-aţi prefera: haosul sau o planificare oarecare?

Î. Firește că în locul haosului e preferabilă ordinea, şi-n locul planificării superstatale, chiar europene, de la Bruxelles, să zicem, una statală, fie ea de la Bucureşti sau Varşovia. Dar noi nu punem sau nu ne punem astfel problema.

R. Dar ce faceţi?

Î. Deocamdată întrebăm şi căutăm explicaţii.

R. La ce?

Î. La perenitatea unor soluţii, modele, concepţii cum e cea a dvs.

R. Sper atunci să vă fi satisfăcut măcar în parte curiozităţile.

Î. Poate da, poate nu. În ceea ce priveşte însă planificarea, dacă nu putem scăpa de ea şi n-o putem înlocui cu un alt rost, am prefera mai degrabă una autohtonă.

R. Aceasta urmând apoi a se numi cum?

Î. Rânduială. Rânduiala noastră românească. Bună, rea, dar a noastră şi dreaptă.

R. Nu s-ar spune că n-aveţi humor. Vorbiţi de folclor, de nu ştiu ce rânduială într-o lume a computerului!

Î. N-am vrea-o a computerului, ci a noastră, a celor ce ne ştim totuşi rosturile, indiferent de momente şi orientări istorice.

(va urma)

Marcel PETRIŞOR

"IUDEO-NAZISMUL" NU ADMITE CONCURENTĂ!

isteria antiaustriacă de la "cazul Waldheim" la "cazul Haider"

"O stafie înspăimântă Europa, stafia *naţionalismului*. Toate puterile bătrânei Europe s-au unit într-o Sfântă Alianţă pentru a lupta împotriva acestei arătări". Un retuş de circumstanţă ("naţionalism" în loc de "comunism") în fraza introductivă a *Manifestului Comunist* şi am obţinut imaginea isteriei antinaţionaliste stârnite de perspectiva ca Austria, în urma rezultatelor scrutinului de la sfârşitul anului trecut, să fie condusă de un guvern din care să facă parte şi reprezentanţii partidului de dreapta (Partidul Libertăţii - FPÖ) condus de Dr. Jörg Haider. Paralelismul între incendiarul text lansat în urmă cu 152 de ani de Marx şi Engels şi atmosfera încinsă provocată de adeverirea temerilor că Partidul Libertăţii o să participe la guvernarea Austriei nu se limitează însă la generalităţi. Fără eforturi deosebite de decriptare, cercurile contemporane care-l condamnă pe Jörg Haider îşi găsesc corespondent în forţele politice reacţionare de acum un veac şi jumătate care "s-au unit într-o Sfântă Alianţă... Papa şi Ţarul, Metternich şi Guizot, radicalii din Franţa şi poliţiştii din Germania", aşa cum sunt nominalizate în *Manifestul Comunist*.

În contextul politic din zilele noastre, locul Papei a fost luat tot de o autoritate supremă cu caracter atât religios, cât şi politic, **Congresul Evreiesc Mondial.** Acest for conducător al evreimii de pretutindeni a fost înfiinţat în 1936, având ca obiective principale întărirea unităţii poporului evreu şi protejarea drepturilor şi statutului dobândite de evrei în lume şi consfinţite prin victoria obţinută de "Fiii lui Israel" în cel de al doilea război mondial. (*În repetate rânduri, bazându-ne pe fapte şi pe evoluţia postbelică a omenirii sub aspect politic, economic, social, moral şi cultural, am afirmat că cei care au ieşit victorioşi din cel de al doilea război mondial nu au fost nici Aliaţii occidentali, nici Rusia comunistă, ci cei care au stat la originea izbucnirii lui, evreii.*)

Cât priveşte rolul "Ţarului" din textul *Manifestul Comunist*, acesta a fost preluat de **Statele Unite**. "Doctrina Monroe", formulată în 1823 de preşedintele James Monroe şi adoptată în 1852 de Congres ca directivă de bază a politicii externe americane, doctrină care statua principiul "neamestecului Statelor Unite în politica Europei", a fost treptat abandonat. Localizat în timp, actul de deces al "izolaţionismului american" a fost semnat în timpul magistraturii preşedintelui Theodore Roosevelt (1901-1909), când au fost schiţaţi primii paşi care aveau să transforme Statele Unite în "jandarmul mondial" de astăzi.

În legătură cu metamorfoza suferită de Statele Unite - de la oaza de libertate şi democraţie pe care au creat-o "Părinţii fondatori", care au redactat "Declaraţia de independenţă", la brutalitatea cu care îşi îndeplineşte rolul de "jandarm mondial" - trebuie făcută următoarea precizare. Degradarea morală a politicii externe americane s-a accentuat concomitent cu procesul de pătrundere a evreilor în forurile de decizie ale administraţiei Statelor Unite. Caracterizând iudaizarea *establishment*-ului american, profesorul Yeshayahou Leibowitz de la Universitatea ebraică din Ierusalim, scrie în cartea sa *Judaïsme et Israël* (Ed. Desclée de Brouwer, 1933, p. 253): "Forţa pumnului evreiesc vine din mănuşa de oţel americană care îl îmbracă şi din dolarii cu care o capitonează".

Şi, în sfârşit, *Manifestul Comunist* nominalizează şi celelalte forţe reacţionare care, alături de Papa şi Ţar, au participat la "Sfânta Alianţă" anticomunistă, "Metternich şi Guizot, radicalii din Franţa şi poliţiştii din Germania". Corespondentul lor contemporan, de data aceasta însă de orientare "antinaţionalistă", sunt politicienii şi guvernele statelor din **Uniunea Europeană**. În interior, cele 15 ţări care alcătuiesc această structură suprastatală au la conducere partide de stânga, politica lor externă este dependentă de Statele Unite şi, ca un fapt demn de reţinut, complementar cu această dependenţă, statele din EU recunosc şi acceptă fără rezerve dominaţia iudaică în lume. Tot ceea ce corespunde intereselor evreimii, şi în primul rând Israelului, este considerat ca fiind deasupra binelui şi răului. Evreii se consideră "poporul ales" pe care divinitatea l-a destinat să stăpânească lumea. Şi dacă în trecut această credinţă era cultivată discret în cadrul intim al vieţii religioase a comunităţilor iudaice, astăzi ideea de "popor ales" este vehiculată cu ostentaţie de reprezentanţii autorizaţi ai evreimii mondiale, care afirmă statutul special pe care-l au "fiii lui Israel" în lume, subliniind privilegiile la care sunt îndreptăţiţi în raporturile lor cu restul omenirii.

Dacă Elie Wiesel dă dovadă de moderaţie în problema deosebirilor dintre evrei şi celelalte neamuri atunci când afirmă că "evreul este mai aproape de umanitate ca nimeni altul", nu tot acelaşi lucru se poate spune despre alte personalităţi ale iudaismului contemporan, care abordează această problemă. Josy Eisenberg (director al emisiunilor evreieşti la Antenne II şi secretar particular al Marelui Rabin al Franţei) scrie în cartea sa *O istorie a evreilor*: "Eşti cu atât mai om cu cât eşti evreu". Brutal de categoric este Rabbi Schneur Salman (originar din Moghilev, dar emigrat în Statele Unite): "Sufletele de *goim* [neevrei] sunt de o cu totul altă natură, o natură *inferioară*. Toţi evreii sunt de la natură buni, toţi *goim*-ii sunt de la natură răi. Evreii sunt încununarea creaţiei, *goim*-ii sunt drojdia, scursura ei" (afirmaţie citată de cotidianul *Frankfurter Allgemeine Zeitung* din 11.03.1994, p. 14). Alteori accentele de cinism cu conotaţii rasiste sunt de-a dreptul cutremurătoare, aşa cum este afirmaţia lui Rabbi Yitzaak Ginsburg (reprodusă din *Globe and Mail*, Toronto, 3.06.86, p. 1): "Uciderea palestinienilor este îndreptăţită, deoarece sângele evreilor şi al neevreilor nu pot fi considerate ca având aceeaşi valoare. Trebuie să înţelegem că sângele evreiesc este diferit de sângele unui *goi*". În acelaşi registru de dispreţ faţă de celelalte popoare se înscrie şi reacţia la asasinatul în masă comis de evreul Baruch Goldstein care, în 25 februarie 1994, a pătruns în moscheea din Hebron în timp ce credincioşii palestinieni erau în rugăciune şi a deschis focul cu o armă automată. Bilanţul acestei abominabile crime a fost de 322 de musulmani morţi şi răniţi. În cuvântarea ţinută cu prilejul funeraliilor acestui odios asasin, Rabbi Yaacov Perrin a făcut următoarea afirmaţie: "Un milion de arabi nu valorează cât unghia de la degetul unui singur evreu" (cotidianul *London Times* din 28.02.94, p. 1). Dar sinteza lipsită de echivoc, privind nu numai raporturile istorice, ci şi pe cele metaistorice ale evreimii cu restul omenirii, a fost formulată de Rabinul A. Cohen în cartea sa *Talmudul*: "Populaţia pământului poate fi împărţită între Israel şi celelalte naţiuni luate în bloc. Israel este poporul ales: dogmă capitală" (A. Cohen, *Talmudul*, Ed. Hasefer, Bucureşti, 1999, p. 116).

Paradoxal însă, deşi "dogma capitală" care împarte omenirea în Israel şi toate celelalte neamuri luate de-a valma constituie cea mai radicală formă de naţionalism, "naţionalismul sacralizat", ori de câte ori undeva în lume apare o manifestare cu caracter naţionalist, ea este combătută cu înverşunare de evreimea de pretutindeni. Aşa se explică furia cu care "pumnul evreiesc îmbrăcat în mănuşa de oţel americană", cu sprijinul unanim al celorlalte 14 ţări din Uniunea Europeană, s-a abătut asupra Austriei încă din faza sondajelor care lăsau să se întrevadă succesul Partidului Libertăţii în alegeri şi implicit posibila participare a "naţionaliştilor extremişti", conduşi de "nazistul" Jörg Haider, la guvernare.

Într-adevăr, parcă o stafie (stafia nazismului) ieşise din mormânt şi, prin persoana lui Jörg Haider, ameninţa ordinea democrată din bătrâna Europă. După alegeri, la care Partidul Libertăţii a obţinut 30% din voturi, fapt care îi dădea dreptul să participe la guvernare, fiind a doua forţă politică din ţară, timp de 124 de zile s-a încercat să se găsească un supterfugiu pentru formarea unui guvern (chiar şi minoritar, alcătuit din socialiştii lui Viktor Klima) fără participarea "extremiştilor de dreapta". Spre onoarea sa, conservatorul Dr. Thomas Klestil, preşedintele statului, a rezistat tuturor presiunilor concertate, venite de la Ierusalim şi de la Washington, la care s-au alăturat vocile mustrătoare ale celorlalte ţări, colegele Austriei din Uniunea Europeană. O adevărată ruşine pentru "democraţiile occidentale", dispuse să sacrifice totul, chiar şi trăsătura lor definitorie - principiul libertăţii politice -, pentru a răspunde favorabil cerinţelor evreimii.

Dacă slugărnicia guvernelor socialiste din EU faţă de Israel este oarecum de înţeles datorită atât orientării lor doctrinare, cât şi paternităţii iudaice a acestei doctrine, surprinzătoare şi distonantă în corul celor care condamnă Austria este vocea lui Jacques Chirac, preşedintele Franţei, care a rostit cel mai virulent rechizitoriu la adresa naţionaliştilor austrieci. Este ciudat cum un politician care reprezintă orientarea de centru-dreapta *nu* este deranjat de participarea comuniştilor în guvernul ţării pe care o prezidează, adică a tovarăşilor celor cărora li se impută cel mai cumplit masacru pe care l-a trăit vreodată omenirea (conform *Cărţii negre a comunismului*, 85 de milioane de victime), dar este oripilat de "prezumţia de intoleranţă" care planează asupra unui partid de dreapta care participă, prin voinţa electoratului, la guvernare. Mare şi neruşinată ipocrizie!

În continuare, să vedem cine este de fapt "stafia" care înspăimântă Europa. Partidul Libertăţii din Austria a fost înfiinţat în 1955, având o orientare de dreapta şi o doctrină axată pe principii naţionaliste. Începând cu anul 1960, în programul partidului şi-au făcut loc şi idei liberale. În anul 1986, Partidul Libertăţii reuşeşte să intre în Consiliul Naţional (Parlamentul Austriei), având 18 deputaţi. În acelaşi an, conducerea partidului este preluată de Dr. Jörg Haider, care în cei 13 ani de când deţine această funcţie a reuşit să mărească de cinci ori numărul celor care şi-au dat votul pentru Partidul Libertăţii. Fiefurile partidului sunt marile oraşe ale ţării, Salzburg, Innsbruck, Graz, Bregenz şi Klagenfurt, dar şi Kitzbühl, Kufstein Radstadt şi la Worthersee, localităţi care prin frumuseţea lor atrag turişti din toate colţurile lumii.

Partidul Libertăţii s-a afirmat ca un partid al tineretului. În categoria de vârstă de până la 30 de ani, Partidul Libertăţii a avut tot atâţi votanţi ca şi partidele vechi ale Austriei, Partidul Social Democrat şi Partidul Popular, la un loc. Pe lângă tineret, o atracţie deosebită faţă de Partidul Libertăţii se înregistrează în rândurile muncitorilor (Jörg Haider a creat în sânul partidului pe care-l conduce un sindicat nou, spre a scoate muncitorimea austriacă de sub influenţa tradiţională a Partidului Social Democrat), dar şi patronatul manifestă interes faţă de ideile liderului naţionalist.

Ce i se impută însă lui Jörg Haider? În primul rând, originea sa. Provine dintr-o familie în care atât tatăl său, cât şi mama sa au făcut parte din Partidul Naţional-Socialist al Muncitorilor Germani. I se mai reproşează respectul pe care-l manifestă faţă de veteranii din cel de al doilea război mondial, ca şi faţă de foştii combatanţi SS. De asemenea, i se mai reproşează aprecierile favorabile la adresa politicii de ocupare a forţei de muncă şi de lichidare a şomajului în timpul regimului naţional-socialist în Germania. Dar principalul cap de acuzaţie adus lui Jörg Haider ca şi doctrinei partidului pe care-l conduce, este spiritul de intoleranţă faţă de străini. În această problemă, pentru a evita acuzaţia de subiectivism faţă de "cazul Haider", vom face apel la Jean-François Revel, care exprimă un punct de vedere interesant în capitolul intitulat "Funcţia politică a rasismului" din lucrarea *Cunoaşterea inutilă* (Ed. Humanitas, Bucureşti, 1993): "Orice comportament xenofob, fie el limitat la o anumită neîncredere condescendentă faţă de străin, de întâlnit în toate ţările, este un semn de ideologie nazistă sau împinge la aşa ceva? Dacă da, atunci toată omenirea este nazistă şi a fost dintotdeauna. Aş spune chiar că este incurabilă. O singură soluţie, atunci: s-o

(continuare în pag. 6)

Gabriel CONSTANTINESCU

"IUDEO-NAZISMUL" NU ADMITE CONCURENTĂ!

(urmare din pag.5)

exterminăm! Neîncrederea, teama sau disprețul față de celălalt, care vine dintr-o altă comunitate, vorbește o altă limbă, are un fizic diferit de al tău - sunt sentimente străvechi și universale. Ele stimulează conduite exclusive. În cel mai bun caz, de distingere, iar în cel mai rău, de segregație, conduită spontană și populară - ei da! - pretutindeni". Până aici filozoful francez are dreptate. Nu mai are însă decât parțial și selectiv dreptate atunci când susține că pentru depășirea sentimentelor xenofobe "este nevoie de educație, de formarea unei filozofii politice, rod al participării la o civilizație democratică, al împregnării temeinice cu mentalitatea și morala umanist-universalistă".

S-ar putea ca soluția propusă de Jean-François Revel pentru eradicarea sentimentelor xenofobe să se dovedească salutară în cazul unor H.-R. Patapievici, Gabriel Liiceanu sau Andrei Pleșu, ca să numesc numai câțiva dintre "intelectualii subțiri" care mobilizează "Grupul pentru Dialog Social", personalități capabile să participe la o "filozofie politică" împregnată temeinic cu "mentalitatea și morala umanist-universalistă". Ce se întâmplă însă cu restul oamenilor, ființe care prin rostul lor în societate sunt sortite să-și ducă existența urmând calea blestemului biblic: "În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care ești luat"? Răspunsul la această gravă întrebare nu se găsește prea departe. Din păcate, însă, oamenilor, în loc să li se spună "Adevărul", li se oferă "filozofii politice" și "ideologii"...

Adevărul este unul singur, Cuvântul Evangheliei care îi îndeamnă pe oameni să-L laude pe Dumnezeu zicând: "Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!". Ideologiile însă, mai toate de inspirație iudaică și deci, mărturisit sau nemărturisit, anticreștine, se opun idealului de *Pax Dei*, pacea lui Dumnezeu pe pământ. Ele cultivă înverșunarea între oameni și neamuri, pentru ca, pe ruinele unei lumi măcinate de conflicte, să se poată instaura domnia lui Israel și supremația "poporului ales". Împotriva acestui complot îndreptat împotriva omenirii (complot într-atât de evident, încât nici evreimea nu se mai ostenește să-l dezmintă) nu există decât o singură cale pentru a-l face inofensiv: *reîntoarcerea la valorile creștinismului*, trăirea în duh a celor două porunci fundamentale pe care Mântuitorul le-a dat oamenilor: "Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta" și "Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți".

În opoziție cu simplitatea sublimă a poruncii "Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți", Talmudul, codul moral al iudaismului, are o cu totul altă poziție în problema raporturilor dintre oameni în general și dintre evrei și celelalte neamuri, în special. (În cele ce urmează sunt indicate tractatele din Talmud din care au fost extrase citatele): "Dumnezeu își manifestă majestatea numai în mijlocul evreilor" - Tract. *Berachot* 7 a; "Toți oamenii datorează evreilor binecuvântarea divină" - Tract. *Jevamot* 63 a; "Toți evreii sunt prin naștere fii de regi" - Tract. *Schabbat* 67 a; "Cel care lovește un evreu este vinovat de crimă, căci aceasta e ca și cum i-ai da o palmă lui Dumnezeu" - Tract. *Sanhedrin* 58 b; "Numai evreilor li se cuvine denumirea de oameni, neevreilor nu li se cuvine denumirea de oameni, ci de vite" - Tract. *Bawa batra* 114 b. Și lista exemplelor care ilustrează "morala umanist-universalistă" de inspirație talmudică ar putea continua. Dar citatul din Talmud care poate fi considerat corespondentul iudaic al poruncii creștine "Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți" este înfricoșătorul imperativ TOB SEBAGOIM HAROG - "Pe cel mai bun dintre *goim* [neevrei], ucide-l!".

Sub aspectul relațiilor cu celelalte națiuni, religia iudaică dă evreilor dreptul de dominație asupra a tot ce nu este evreu, asupra întregii omeniri. "Precum oamenii domnesc asupra animalelor, așa și evreii trebuie să domnească asupra celorlalte națiuni ale pământului", afirmă interpreții Talmudului, bazându-se pe următoarele prescripții: "Mesia va da stăpânirea lumii evreilor, cărora le vor servi și li se vor supune toate popoarele" (*Tract. Sanhedrin* 88 c) și "Peste tot unde se stabilesc, evreii trebuie să devină stăpâni, și dacă nu obțin dominația absolută, trebuie să se considere ca exilați și prizonieri. Chiar dacă ajung să guverneze orașele, dacă nu le stăpânesc pe toate, ei nu vor înceta să strige: Jale! Grozăvie!" (Tract. *Sanhedrin* 104 c). Aceasta este prescripția talmudică în virtutea căreia, deîndată ce a apărut la orizontul politic al Austriei perspectiva ca Partidul condus de Jörg Haider să participe la guvernul de la Viena, atât premierul Ehud Barak, cât și ministrul de Externe al Israelului, David Levy, au început să strige în gura mare: "Jale! Grozăvie!".

Cât privește modul în care sursele iudaice au mediatizat "cazul Haider" pentru a crea confuzie în opinia publică mondială, Jean-François Revel ne furnizează tehnica folosită. "O maximă ilustră spune: *Comentariul e liber, informația e sacră.* Trebuie să spun că am adeseori impresia că lucrurile se petrec invers. Că informația e liberă și comentariul este sacru". Este tocmai ceea ce se petrece astăzi, nu numai la noi, ci în întreaga lume. Suntem înecați sub avalanșa de comentarii tendențioase, sub care "informația sacră" - e de nerecunoscut. De altfel, sursele de informație de inspirație iudaică se găsesc la a doua tentativă de acest gen în Austria.

În anul 1986, Dr. Kurt Waldheim a fost desemnat de Partidul Popular candidat în alegerile pentru demnitatea de președinte al Austriei. Perspectiva ca la Viena, leagănul "austromarxismului", să fie înscăunat ca șef al statului un conservator a provocat, ca și în "cazul Haider", o explozie de isterie antinațională. (Să nu se uite că la Viena este sediul Centrului Evreiesc de Documentare condus de Simon Wiesenthal, cel care îi urmărește pe persecutorii evreilor până în gaură de șarpe.) Cum candidatului conservator nu i se putea imputa nimic, mai ales că în calitate de diplomat deținuse timp de 10 ani (1971-1981) funcția de Secretar General al Organizației Națiunilor Unite, Centrul de Documentare, răscolindu-i trecutul, a aflat că în timpul celui de al doilea război mondial a fost mobilizat și a luat parte la operații cu gradul de locotenent de rezervă. O crimă de neiertat: luptase împotriva taberei în care se găseau evreii!

Electoratul austriac a fost însă înțelept, iar Kurt Waldheim a devenit președintele Austriei. Un afront pe care evreii nu i l-au iertat nici noului șef al statului și nici poporului austriac. Pe toată durata mandatului prezidențial al lui Kurt Waldheim, Austriei i s-a aplicat un regim de carantină politică, reeditată astăzi după succesul electoral al Partidului Libertății. Guvernele "lumii libere" au înghețat relațiile diplomatice cu Austria, Israelul și Statele Unite și-au rechemat ambasadorii "pentru consultări", Organizația Mondială a Rabinilor și-a anulat un congres care urma să aibă loc la Viena, iar guvernul american și-a avertizat cetățenii să evite călătoriile în Austria, știindu-se că turismul este una dintre principalele surse de venituri ale țării. Și ca scenariul "anti-Haider" să fie complet, demonstrațiile "spontane" cu caracter democratic și antifascist, sprijinite de sindicatele socialiste, nu mai contenesc pe străzile Vienei. Un *memento* pentru toți cei care cred în independența și suveranitatea națiunilor și, înainte de orice, în valorile spiritualității creștine...

Cuviosește-se ... Cuviosește-se ... Cuviosește-se ... Cuviosește-se ... Cuviosește-se ... Cuviosește-se ...

MARIN NAIDIM

Născut la Râmniceni - Vrancea, în ziua de Buna Vestire a anului 1922, dintr-o familie de răzeși, a urmat clasele primare în comuna natală, apoi Școala Normală din Buzău, devenind învățător.

A intrat în Frățiile de Cruce din școală, pe care apoi le-a condus până în momentul arestării, sub regimul antonescian.

A executat 23 de ani de temniță pentru credința sa legionară, dar a ieșit cu fruntea sus. Calea spre învățământ i-a fost interzisă, dar a urmat totuși la «fără frecvență» Facultatea de Limba și Literatura Română. Revista *Puncte cardinale* s-a bucurat să-l numere printre colaboratori.

Profund atașat valorilor creștin-ortodoxe, «a fost un trăitor», așa cum îl caracterizează părintele Arsenie Papacioc, prietenul și camaradul său de suferință.

În necrologul din numărul pe decembrie al revistei *Permanențe*, d-l Dan Stăicu scria:

"Fără a exagera calitățile duhovnicești ale lui Marin Naidim, credem că nu facem o greșeală afirmând că adevărata lui vocație era călugăria. Acum, la săvârșirea lui din viață, nu putem să nu ne întrebăm ce anume l-a oprit să nu pășească pragul mănăstirii. Autenticitatea identificării lui cu marile comandamente ale învățăturii creștine, capacitatea lui de dragoste față de semenii săi, o cuviosie care, fără să o exagerăm, era de-a dreptul exemplară, o cultură teologică mult prea suficientă pentru a satisface exigențele intelectuale ale unui om al mănăstirii, toate aceste calități îl desemnau să se realizeze între zidurile ei și nu între mireni și în larma orașului. Poate dintr-o modestie care era și ea expresia autenticității credinței sale, n-a îmbrăcat rasa călugărească. Asemenea anumitor personalități cărora nu le-a fost dat să se împlinească în secolul nostru frământat de contradicții, avem sentimentul că lui Marin Naidim i-a fost scris să se împlinească ascultându-ne rugăciunile pe care le adresăm fraților noștri din lumea de dincolo, ori de câte ori avem nevoie de concursul lor".

Dumnezeu să-l odihnească!

DUMITRU CRISTEA

Într-o noapte de început de Făurar, Dumitru Cristea a trecut la cele veșnice. Ca toți cei pe care îi pomenim în această rubrică, Dumitru Cristea a făcut parte din elita crucificată a poporului român, a celor ce au îndurat calvarul temnițelor comuniste.

S-a născut la 23 martie 1927 în comuna Negrești, județul Constanța. Studiile liceale le-a făcut la Constanța, iar în 1948, când a fost arestat, era student la Institutul de Mine din Baia Mare. A fost judecat și condamnat pentru activitate anticomunistă la 7 ani temniță grea, pe care i-a executat în întregime. S-a eliberat în 1955, și-a continuat studiile și s-a căsătorit, devenind tatăl unui băiat. În 1958 a fost rearestat pentru vina de a fi colportat poezii din închisori, în special de-ale lui Radu Gyr, pentru care memoria sa prodigioasă a fost un depozitar de-a dreptul providențial. Multe din creațiile acestui mare poet al închisorilor comuniste au putut fi refăcute după variantele puse la dispoziție de Dumitru Cristea. A fost condamnat pentru această "crimă" la 25 de ani muncă silnică, din care a executat șase. S-a eliberat o dată cu toți deținuții politici, în iulie 1964. După eliberare s-a angajat și a lucrat în mina de la Leșul Ursului, județul Suceava, precum și în alte regiuni miniere din țară.

Anii de detenție, precum și duritatea tratamentului la care a fost supus, nu au rămas fără urmări. Boala de inimă, pe care a contractat-o încă de timpuriu, i-a fost până la urmă fatală. A murit la spitalul Fundeni, la începutul lunii februarie 2000.

Dumnezeu să-l odihnească întru împărăția Sa, iar memoria camarazilor de luptă și crez să-l păstreze întreg și luminos, așa cum el însuși a păstrat, pentru posteritate, comoara neprețuită a liricii de închisoare a lui Radu Gyr.

GEORGETA GHEORGHIU

Georgeta Gheorghiu s-a născut în 1923 la Brăila, în sânul unei familii românești trăitoare în cea mai bună tradiție a României creștine interbelice. A urmat cursurile școlilor primare și secundare în orașul natal, spre a-și desăvârși apoi pregătirea profesională superioară la Academia Comercială din București.

S-a căsătorit cu un bărbat demn și dârz, pe măsura propriei sale integrități, căsnicie binecuvântată cu un fiu ce avea să suporte urgia prăvălită peste țară și familia lui de către regimul comunist, care i-a vârât mama în închisoare (1948-1953). Familia Gheorghiu și-a trăit în continuare calvarul, pentru că soțul Georgetei și tatăl micului Mihnea avea să cunoască și el rigorile Aiudului, unde și-a dat tributul de jertfă și suferință între anii 1958-1964.

Luna trecută a plecat spre limanul liniștii eterne "Geta" fiica, sora, soția, mama, bunica, prietena, camarada, luptătoarea, ctitorița – lăsând în urma ei amintirea omului care și-a trăit viața în mod exemplar.

Geta Gheorghiu a fost înainte de toate o luptătoarea de prima linie. Și-a modelat caracterul cu multă trudă și perseverență, în duhul credinței lor creștine și al doctrinei legionare. Cu multă perseverență știa să urmărească un vis care altora le putea părea irealizabil. În acest sens, exemplul cel mai grăitor este Paraclisul de la Mislea. Visul unui altar ridicat de roabele Domnului ce s-au nevoit în închisorile comuniste este lucrarea ce va rămâne peste vremi întru lauda lui Dumnezeu și amintirea unei generații crucificate.

Odinească-se în pace!

Profiluri lirice

MARIA RODICA TROSCA

GLOSĂ DE DOR

Mi-e dor de-o lacrimă de bucurie,
Am obosit de plânsul suferinței,
În mine-azil nu mai ofer căinței,
Durerii îi răspund cu vrăjmășie.

Când pleoapa obosită şi târzie
Alunecă-n amurg ca o cortină
Pe ochiul zilei, asfințind lumină,
Mi-e dor de-o lacrimă de bucurie.

Jertfită pe altarul suferinței,
Mereu băut-am lacrima osândei;
Zadarnic aşteptând clipa izbândei,
Am obosit de plânsul suferinței.

Nu vreau să mai fiu vasul umilinței
Şi să întorc fără crâcnire-obrazul.
Fără regret. Plata fi-va popazul.
În mine-azil nu mai ofer căinței.

Şi dacă, nouă, vreo blestemăție
Va încerca să-şi facă iar viroagă,
Îmi voi dura de-a pururi o stănoagă:
Durerii îi răspund cu vrăjmăşie.

Durerii îi răspund cu vrăjmăşie,
În mine-azil nu mai ofer căinței,
Am obosit de plânsul suferinței,
Mi-e dor de-o lacrimă de bucurie.

NEPUTINȚĂ

M-afund, m-ascund în lanul gri-verzui,
Trist-vesel sângerând de viață,
Iar rănile-mi ştiute nimănui
Cald se preling şi lin se-agață
De dulcea adiere a grâului în spic.

Şi fiecare bob abia ițit
Ce-şi tânguie prin viață moartea
Şi-mpărtăşeşte trupul osândit
Cu vinul lacrimei în taina
Nespoveditei suferinți – biet mucenic!

Veşnic pribeag, rătăcitor şi trist,
Te răzvrăteşti de neputința
De-a-ți îndura povara ca un Christ
Hulit, sfințindu-şi suferința
Pe Gólgota lubirii – sus, munte şi jos, spic...

Prea mare-ai fi, de n-ai fi-atât de mic!

FERICIRE

Demult uitate clipe fericite
Ce-ați spânzurat de viața mea cândva,
Ca flacăra de candele sfințite –
La Învierea Sa.

Şi plâns-a ochiul Lui lacrima lumii
Pe care-a vrut, prin jertfa-l, s-o salveze
Din negura păcatului şi-a urii,
S-o binecuvânteze.

Lăsat-ai, Doamne, locul gol sub lespezi
Ca înviind în ceas târziu să dăm
Crezare Sfintei Înălțări. Să nu ne lepezi,
Căci Ție ne rugăm.

Când scrijelind dureri pe giulgiul vieții,
Scrâşneam de deznădejdi şi neputinți,
Îşi întorceau spre noi chipul blândeții
Ai Tăi îngeri şi sfinți...

Aşa trecut-am vămile vieții
Privindu-mă în lacrima-Ți arzând
Şi-Ți înălțam la poarta dimineții
O rugă-n gând, plângând.

Urmat-ai, Doamne, pasul meu întruna,
Hrănindu-mă cu miere şi venin.
Şti-voi acum să prețuiesc frântura
De fericire – Amin.

PAN M. VIZIRESCU

S-a stins, la 97 de ani, scriitorul Pan M. Vizirescu, decanul de vârstă al literelor românești. Era ultimul supraviețuitor al glorioasei grupări a revistei *Gândirea* (pe care încercase s-o reînvie la Sibiu, după 1990, cu sprijinul unui grup de tineri, printre care se distinsese la un moment dat teologul Mihai Marinica).

Se născuse în comuna Brănețu din vechiul județ Romanați, iar studiile şi le făcuse la Craiova (liceul) şi București (facultatea). În 1932 îşi luase doctoratul în Litere (cu teza *Poezia specificului național*).

Debutul său absolut datează din 1921 (*Universul literar*). A fost redactor la *Gândirea, Calendarul, Sfarmă-Piatră* şi *Porunca vremii*, dar a colaborat şi la multe alte publicații prestigioase ale anilor '30-'40: *Neamul românesc, Bilete de papagal, Revista Fundațiilor Regale, Viața literară* etc. A fost poet, prozator, dramaturg, eseist, gazetar.

A îndeplinit, pentru puțină vreme, funcția de director de cabinet la Ministerul Propagandei, în timpul ministeriatului lui Nichifor Crainic (1941), marele său maestru şi prieten. În vremea comunismului, căzut în dizgrație, a stat ascuns 15 ani într-un beci.

După 1989, deşi foarte înaintat în vârstă, a fost un mărturisitor neobosit al tradiției naționale şi al valorilor spirituale şi politice ale generației lui, făcând un adevărat apostolat printre tineri, până-n ultimele luni de viață. Pe 15 iunie 1999, bunăoară, a ținut un discurs memorabil, la Sala Dalles din București, despre Eminescu şi spiritul național, vorbind în picioare (ceilalți "conferențiari", oameni între 40 şi 60 de ani, ceruseră îngăduința asistenței de a vorbi aşezați!) aproape un ceas, cu distincția şi patosul altei lumi...

Fără să fi fost legionar, a fost un mare admirator al lui Codreanu (de a cărui prețuire se bucura); Eminescu, Crainic şi Codreanu au fost cele trei mari repere naționale ale existenței lui, iar reperul suprem a fost Hristos, pe Care L-a slujit ca un sacerdot fără odăjdii. Odihnească-se în pace de-a dreapta Domnului său, Care fie să ne învrednicească pe noi, "aşezații", de pilda şi de pomenirea lui în acest târziu de lume românească!

LUI EMINESCU

Cuvântul tău, adâncuri de fântână,
Izvor de apă limpede, curată,
Gândire-adâncă, binecuvântată,
Din cer lumină, sevă din țărână.

Şi versul ca o piatră nestemată
A-mpodobit cu-n nimb limba română
Ce ne e doamnă şi ne e stăpână,
Prin ea trăieşte românimea toată.

Pe-acest pământ, aşa a fost să fie,
Un dar pentru mulțimile-nsetate,
Un Eminescu, imn şi poezie,

Cuvinte sfinte-n inimă-ncrustate.
Şi glasul tău răsună-n veşnicie:
Prin tine, noi sorbim eternitate.

Dumitru Ouiga
Suceava, 10 ianuarie 1999

COMENTARIU LA CARTEA LEVITIC

Leviticul este cea de-a treia carte a Pentateuhului. Evreii o numesc fie _Weiqra_ (= şi El a chemat), după cuvântul cu care începe cartea, fie, după conţinut, _Torat Haqohanim_ (= legea preoţilor) sau _Torat Haqorbanot_ (= legea jertfelor). În _Septuaginta_, cartea se numeşte _Levitikon_, de la Levi, devenit trib sacerdotal în Israel. _Leviticul_ este cheia religiei iudaice, oferind cadrul pentru toate celelalte cărţi biblice. În ce ne priveşte, vom căuta mai cu seamă sensurile morale şi mistice ale vechilor rânduieli mozaice, în lumina împlinirii lor în Hristos.

Tabernacolul Torei, cu sulurile Cărţilor lui Moise

1. DESPRE JERTFE (1 - 2)

Cap. 1, 1-2: *"În vremea aceea, chemând pe Moise, Domnul i-a grăit din cortul adunării şi i-a zis: Grăieşte fiilor lui Israel şi le spune: De va aduce cineva dintre voi jertfă Domnului din dobitoace, să aducă jertfă din cireada de vite şi din turma de oi".*

Prin *Domnul* e tradus grecescul *Kirios*. *Biblia Hebraica* are tetragrama IHWH (*Iahve* = Cel ce este) pe care, din respect, evreii nu o rosteau niciodată, înlocuind-o cu expresia *Adonai* (= Domnul, Stăpânul). Moise descoperă voinţa lui Dumnezeu poporului Israel. Din modul adresării, vedem că aducerea de jertfe către Divinitate era de la sine înţeleasă, continuând o tradiţie înstaurată la începuturile omenirii, fiind precizat doar felul jertfei.

3: *"De va fi jertfa lui arderea de tot din vite mari, să fie parte bărbătească, fără meteahnă, şi s-o aducă la uşa cortului adunării, ca să fie bine-plăcută înaintea Domnului".*

Biblia Hebraica are *olah* (= a urca; a se înălţa), cuvânt tradus prin *ardere de tot*, animalul jertfit urmând a fi în întregime mistuit de foc, fumul său urcând către cer. Jertfa simbolizează recunoaşterea de către om a supremaţiei divine. Jertfa trebuia adusă în uşa cortului. Uşa e o invitaţie către un alt tărâm, e trecere de la întuneric la lumină, de la pământ la cer. Cortul, ca imagine a boltei cereşti, simbolizează prezenţa cerului pe pământ, ocrotirea divină.

4: *"Apoi să-şi pună mâna pe capul jertfei cea pentru arderea de tot şi îşi va afla bunăvoinţă spre iertarea păcatelor lui".*

Conştiinţa păcatului era limpede la vechii evrei (ca şi la alte popoare antice). Prin punerea mâinii pe capul jertfei, suplicantul se identifica simbolic cu victima şi-şi arăta dorinţa de "a arde" împreună cu ea. Poate fi vorba şi despre un transfer al păcatului asupra victimei.

5: *"Apoi să junghie viţelul, înaintea Domnului, iar preoţii, fiii lui Aaron, să aducă sângele şi să stropească cu sânge împrejur jertfelnicul de la uşa cortului adunării".*

Prin *fiii lui Aaron* nu sunt înţeleşi doar cei patru fii ai săi, ci toţi urmaşii săi întru preoţie.

Cortul adunării era un sanctuar mobil, executat la porunca Domnului, în urma descoperirii făcute către Moise pe Muntele Sinai. Descrierea amănunţită a cortului e cuprinsă în *Ieşirea*. În cort se afla altarul tămâierii, iar înaintea uşii cortului era altarul pentru arderea de tot. Jertfelnicul era stropit cu sângele animalului sacrificat: "este momentul esenţial al ritualului expiatoriu, sângele, ca simbol al vieţii, fiind primit din mâinile suplicantului de preot şi oferit de el lui Iahve".

6. *"Să despoaie pielea de pe jertfa arderii de tot şi să taie jertfa în bucăţi".*

Viaţa epidermică trebuie depăşită (despuiată) de către dreptcredincios. "Adică sufletul gnosticului trebuie să fie fără învelişul material, fără pălăvrăgeală trupească şi lipsit de toate patimile care se nasc din deşarte şi mincinoase închipuiri, trebuie să se dezbrace de poftele trupeşti şi să se afierosească neapărat luminii".

7: *"După aceea preoţii, fiii lui Aaron, să pună pe jertfelnic foc şi pe foc să pună lemne".*

Focul e poate cea mai potrivită dintre reprezentările lui Dumnezeu, simbolizând fecundarea, purificarea şi iluminarea. Lemnul simbolizează pretutindeni o înţelepciune şi o ştiinţă supraomenească.

8-9: *"Şi pe lemnele de pe focul care e pe jertfelnic, să pună preoţii, fiii lui Aaron, bucăţile, capul şi grăsimea, precum şi măruntaiele şi picioarele, după ce le vor spăla cu apă. Şi să ardă preoţii toate acestea pe jertfelnic, ca ardere de tot, jertfă, mireasmă plăcută Domnului".*

Grăsimea constituia partea cea mai aleasă a jertfei. Unele părţi erau spălate cu apă, apa semnificând originea vieţii şi purificarea. Arderea de tot arăta totala închinare înaintea Creatorului. "Oare nu este acesta un chip clar al vieţii sfinţilor şi al unirii desăvârşite cu Dumnezeu în duh şi sfinţenie? Deci ne facem asemenea animalelor domestice, adică viţelului şi oii, prin mortificarea trupului, ca să trăim lui Dumnezeu prin vieţuirea evanghelică".

10-13: *"Iar dacă jertfa adusă de el Domnului ca ardere de tot este din vite mici, să fie din miei sau din iezi, parte bărbătească, fără meteahnă. Să-şi pună mâna pe capul jertfei şi s-o înjunghie înaintea Domnului, în partea de miazănoapte a jertfelnicului; iar preoţii, fiii lui Aaron, să stropească cu sângele ei jertfelnicul împrejur. Să o taie apoi în bucăţi, despărţind capul şi grăsimea ei, să aşeze preotul bucăţile pe lemnele care sunt pe focul de pe jertfelnic; iar măruntaiele şi picioarele să le spele cu apă şi să aducă preotul toate şi să le ardă pe jertfelnic, ca ardere de tot, jertfă, mireasmă făcută Domnului".*

Se proceda identic în cazul comutelor mici, ca şi în al celor mari. Cât priveşte mielul, el simbolizează victoria vieţii asupra morţii, motiv pentru care, în multe locuri, e preferat ca jertfă, sacrificarea sa aducând izbăvire celui ce-l jertfeşte. Dar abia Mielul Hristos va aduce cu adevărat mântuirea prin Jertfa Sa. Iar "jertfirea mielului în partea de miazănoapte e o imagine a faptului că şi turmele (mulţimile) de la miazănoapte vor fi sfinţite lui Dumnezeu". Cu alte cuvinte, e vestită *universalitatea* mântuirii.

14: *"Dacă aduce el din păsări ardere de tot Domnului, să aducă jertfa sa din turturele sau din pui de porumbel".*

După aşezarea în Canaan, evreii vor avea multe turturele sălbatice şi, de asemenea, vor creşte în număr mare porumbei domestici, astfel că şi cei mai săraci oameni puteau aduce jertfă din aceste păsări. Turtureaua, ca şi porumbelul, semnifică blândeţea şi fidelitatea, virtuţi cu care era invitat să se împodobească jertfitorul.

15-17: *"Preotul să o aducă la jertfelnic, să-i frângă gâtul şi să o pună pe jertfelnic, iar sângele să-l scurgă pe peretele jertfelnicului. Guşa şi penele să le scoată şi să le arunce lângă jertfelnic, în partea dinspre răsărit, la locul cenuşei. Apoi să-i frângă aripile, fără a le desprinde de trup, şi să o ardă preotul pe jertfelnic, pe lemnele ce sunt pe foc, ca ardere de tot, jertfă, mireasmă plăcută Domnului".*

În cazul păsărilor, jertfa rămâne întreagă. Gestul scoaterii guşei şi penelor era "echivalent spălării măruntaielor animalelor mari (...). Sensul cel mai probabil în *Biblia Hebraica* este *va scoate guşa cu necurăţia ei*, căci, după majoritatea comentatorilor, ebraicul *mureah* desemnează guşa împreună cu stomacul şi intestinele păsării. Uciderea păsării era săvârşită deci fără ajutorul unui instrument, cum indică de altfel şi tradiţia ebraică; victima trebuie să rămână întreagă, căci n-ar fi potrivit să se ofere lui Iahve o jertfă atât de mică, tăiată în bucăţi precum animalele mari". Cenuşa, simbolul nimicniciei vieţii acesteia, era la răsărit de altar. Sentimentul micimii noastre creşte când privim spre Răsărit, simbol al strălucirii dumnezeieşti.

Cap. 2, 1: *"Dacă cineva voieşte să jertfească Domnului prinos de pâine, să aducă făină bună de grâu, să toarne peste ea untdelemn şi să pună pe ea tămâie".*

Pâinea e simbol al hranei esenţiale, trupeşti şi, mai cu seamă, spirituale. *Biblia Hebraica* numeşte *solet* făina adusă, "pentru a o deosebi de făina obişnuită, *gemah*, care, deşi fin măcinată, era considerată inferioară din punct de vedere cultual"[6]. Pâinii i se adăuga untdelemn, simbol de lumină, puritate şi belşug, şi tămâie, cu simbolism complex: fumul tămâii poartă rugăciunile spre cer, uneşte omul cu Divinitatea; parfumul ei arată buna mireasmă a vieţuirii în duh. Arborii din care se obţine au fost socotiţi uneori simboluri ale lui Hristos. "Tămâia era o răşină balsamică obţinută de la un arbore din familia terebintului, foarte folosită în riturile religioase de majoritatea popoarelor antichităţii. Fumul înmiresmat al tămâii era considerat un simbol al pietăţii şi devoţiunii. În Israel, tămâia era foarte scumpă, fiind importată din Peninsula Arabică". O tâlmăcire mistică a acelor jertfe arată că "făina e chipul (tipul) vieţii, untdelemnul - al bucuriei din nădejde, iar tămâia - al bunei mireasme ce din fapte, din virtuţi şi din viaţa cea după lege".

2-3: *"Apoi s-o aducă preoţilor, fiilor lui Aaron, iar unul din ei să ia o mână plină de făină, cu untdelemn şi cu toată tămâia şi s-o ardă pe jertfelnic spre pomenire, ca jertfă, mireasmă plăcută Domnului. Iar rămăşiţa din prinosul de pâine va fi a lui Aaron şi a fiilor lui; aceasta e sfinţenie mare din jertfele Domnului".*

Jertfa de mâncare nu revenea în totalitate preoţilor, ci parte din ea se aducea întâi lui Dumnezeu. În făina jertfită e preînchipuită lucrarea Mântuitorului: "Grăuntele măcinate sunt făina. Iar în aceste chipuri se dă de înţeles taina lui Hristos. Căci El este jertfa pentru noi, pârga roadei celor adormiţi. Ca un grăunte de grâu căzut pe pământ şi murind, a răsărit înmulţit ca un spic".

4: *"Dacă însă vrei să aduci jertfa prinosului de pâine din aluaturi coapte în cuptor, să aduci pâini de făină bună de grâu, nedospite, frământate cu untdelemn, şi turte nedospite, unse cu untdelemn".*

"Eliminarea expresă a oricărui ferment a fost impusă de credinţa că aceasta ar fi schimbat caracterul natural al ofrandei, alterând-o şi profanând-o. Poate fi recunoscută aici şi o reacţie împotriva habitudinilor cultuale ale canaaneilor". Biserica Răsăritului, în schimb, a suprimat azima, căci Mântuitorul sporeşte toate şi le face noi; în plus, dacă azima închipuieşte tristeţea, Hristos proclamă fericirea veşnică (cf. *Matei* 5, 3-12).

5: *"Dacă jertfa ta este prinos de pâine copt în tigaie, să fie de făină bună de grâu, frământată cu untdelemn şi nedospită".*

Tigaia (ebr. *makavat*), după opinia comentatorilor, era "un disc metalic amplu, puţin convex, care se aşeza pe vatra încinsă; pâinea se aşeza pe partea superioară a discului".

6-10: *"Să rupi bucăţi şi să torni peste el untdelemn; acesta este prinos de pâine gătit în oală, să se facă făină bună de grâu cu untdelemn. Prinosul Domnului, gătit aşa, să se aducă şi să se încredinţeze preotului, iar acesta să-l ducă la jertfelnic, ca ardere, ca mireasmă plăcută Domnului; iar rămăşiţele prinosului de pâine vor fi pentru Aaron şi fiii lui; acestea-s sfinţenie mare din jertfele Domnului".*

(continuare în pag. 10)

ANA USCA

CUM AM DEVENIT ORTODOX

"Ce putem face pentru ca Dumnezeu să nu dispară între rândurile unui text?"
(Georges Khodr)

MAXIME EGGER

schiță biografică

Este licențiat în științe economice, politice și sociale al Universității din Neuchâtel (Elveția). Urmare a angajamentului său creștin, Maxime Egger lucrează în cadrul asociației "Pâine pentru aproapele" (organizație de întrajutorare, dezvoltare și informare), slujindu-și Biserica în parohia francofonă Sf. Ecaterina din Chambésy, în apropiere de Geneva, ca diacon. Este director al colecției "Le sel de la terre", care editează cărți de spiritualitate ortodoxă în colaborare cu Ed. du Cerf, Paris. Este în vârstă de 42 de ani.

Cum am devenit ortodox? Fără îndoială este întrebarea care *mi*-a fost pusă cel mai adesea în ultimii ani. În general, am evitat răspunsurile tranșante. Astăzi, când, după lungi ezitări, consimt să răspund, luând *condeiul nu* pot să nu-mi spun că sunt totuși cât se poate de imprudent, chiar inconștient să accept un demers atât de dificil și delicat. Dificil, pentru că, la urma urmei, este imposibil să dezvălui în câteva pagini rezultatul unei înaintări spirituale care a durat ani de zile. Delicat, pentru că în acest parcurs există (ca în orice înaintare spirituală) o taină propriu-zis inexprimabilă, o dimensiune atât de profundă și intimă încât nu pot decât ezita la nesfârșit să vorbesc despre ea. Dar, dacă mâna *mea* tremură, este mai ales *din* teama ca nu cumva, slăvindu-L pe Dumnezeu, să mă slăvesc pe mine însumi.

Tocmai am folosit cuvântul "*înaintare*". Aș fi putut de asemenea să vorbesc despre o serie de "treceri", în sens pascal, succedându-se de la moarte la *înviere*, căci nu alta este povestea mea. Văd cu adevărat întreaga-mi viață ca o scară continuă, ca un pelerinaj interior și o urcare reluată mereu către împărăția cerurilor din *mijlocul* nostru și *din* noi înșine. Pe această cărare nu-ți *lipsește* nimic *din* ceea ce alcătuiește însăși existența, dar mai ales întâlnești oameni prin care (fără să fii întotdeauna conștient) Dumnezeu îți vine în întâmpinare, îndrumându-te.

Itinerariul meu spiritual și diferitele sale etape... Ce ar fi de spus? Mai întâi... copilăria... într-o familie catolică, mai curând pioasă decât rigoristă, cu catehismul și slujba religioasă mai mult ori mai puțin "obligatorii". Apoi, chiar după confirmarea mea [n.n.: ritualul de *în*bisericire în sens plenar, adică accederea la Tainele Bisericii Catolice], a venit timpul revoltei adolescentine împotriva unei Biserici judecate (cu sau fără dreptate) drept fariseică, ipocrită, moralizatoare, culpabilizantă; revoltă care m-a făcut să arunc pruncul (adică pe Hristos) cu scăldătoare cu tot (adică instituțiile și dogmele Sale). De la 15 ani pot spune că devenisem agnostic, însă adânc muncit de marile întrebări metafizice: *Cine sunt? Care-mi este scopul vieții? De ce suferința și moartea?* etc. Sosise timpul căutărilor. Lectura marilor autori existențiali, studii de sociologie, angajamentul cultural și jurnalistic... toate acestea mă entuziasmau, însă nimic nu mă mulțumea pe de-a-ntregul. Parcă un gol secret dăinuia în mine. Aveam intuitiv sentimentul că omul nu poate să-și fie propriul sens, să-și fie izvorul propriei sale vieți. În cele din urmă, obsedat de neîmplinire, obosit de "micile eternități ale plăcerii" în care mă regăseam zilnic, *m*-am hotărât în 1983 (data consacrării mele ca jurnalist) să-mi iau un an de odihnă, un an al bilanțului și al contemplării, un an de sabat, ca să-mi realizez un mai vechi vis. Așa se face că am petrecut cu totul vreo 9 luni în ținuturile sub-continentului indian. Orientul - această călătorie, atât de bogată și tulburătoare încât nu am încetat nici până astăzi să mă bucur de roadele ei, *mi*-a fost ca o vreme a deșteptării, iar una *din*tre experiențele capitale *mi*-a fost dat să o trăiesc în deșertul Thar din Rajasthan. Învins și sufletește, și trupește de rigorile drumului, am descins în zori de zi pe malul unui iaz în care se oglindea un templu. Acolo, în liniștea și singurătatea răsăritului, în transparența cristalină a apei și a aerului, am fost deodată ca acoperit de o forță a păcii, a plenitudinii, a luminii. Lacrimile-*mi* curgeau abundente, fără motiv. Între lume și mine, brusc, era comuniune, era armonie, era iubire. După aceea, nimic nu a mai fost ca înainte. Atins în sufletul meu, o altă dimensiune a conștiinței se deschisese în mine. Într-adevăr, există, în adâncul ființei și al lumii, o Forță, o Ființă, o Prezență infinită, dincolo de spațiu și timp, dincolo de realitatea pe care o susține. Într-adevăr, omul este un amestec de finitudine și infinit, de temporalitate și eternitate. În acel moment, această Ființă, această absolută alteritate, era încă ceva impersonal. Nu avea nici nume, nici chip. Și nu îndrăzneam încă să o numesc Dumnezeu. Însă era!

La înapoierea acasă, în Elveția, timpul întrebărilor retrospective și introspective a sosit firesc. Existența acestui Cu-Totul-Altceva, a cărui intuiție o avusesem, mă repunea în criză. Întrebările mă asaltau haotic: cum urma să-*mi* fie afectată viața de cele petrecute? Puteam oare să continui ca mai înainte, căutând iarăși aceeași fericire facilă și superficială, când în mine ardea dorul de *infinit* și de *eternitate*? Autori precum K.G. Dürckheim și René Guénon m-au ajutat să *înțeleg*, să pun în *cuvinte* ceea ce *mi* se întâmplase. Totul se clarifica: ca să rămân în contact cu această Ființă supremă, *Principiu* al oricărei *ființări*, trebuia să *mă* purific, să *mă* eliberez de *ego*-*ul*, ca și de iluziile mele. În acest scop, *cărțile nu mă* mai puteau ajuta. Trebuia să pornesc îndată la *fapte*. Se impunea un exercițiu de transformare spirituală. Alte câteva *întâlniri* și anumite înclinații estetice *îmi* dădură impulsul final: epoca *Zen*-ului putea *începe*!

Laic, fără dogme ori credințe, "neutru" deci *universal*, axat pe experiența imediată a spiritului *omenesc*, iar nu pe *studiul vreunor texte*, *Zen*-*ul îmi* convenea de minune. Prin rigoarea și exigențele sale, dublate însă de o uimitoare și *perpetuă noutate*, practica *Zen* a avut un rol *fundamental* pentru întregul meu parcurs *ulterior*. Lucrarea aceasta, de golire și curățare, de sedimentare și aprofundare, de deschidere interioară, va *redeștepta* în mod paradoxal și tainic harul botezului meu. Într-o zi, în plină ședință *Zen*, chipul lui Hristos se înălță *iarăși din* mine, reizbucnind din străfundurile *ființei mele*. Teribil umorul *lui* Dumnezeu, Care scrie drept cu liniile curbe: acea ființă "impersonală și abstractă", de care devenisem conștient în *India*, căpăta prin practicarea unei forme *impersonale* de meditație *un chip* și un nume de persoană: Iisus Hristos! Asemenea Fericitului Augustin, îmi venea să strig: "Dar *Tu*, Doamne, *Tu* erai mai adânc decât tot ce este în mine adânc, și *mai* înalt, decât tot *ce* este în mine înalt!". Am pornit atunci să-mi regăsesc rădăcinile creștine, cu *următoarea* întrebare zvâcnindu-*mi în* minte: Există oare în creștinism o cale care să ofere elementele arătate mie de spiritualitatea orientală ca esențiale oricărei încercări de împlinire? Existau oare practici de transfigurare interioară, exista o adevărată Tradiție, o relație vie între maestru și ucenic? O asemenea cale exista, într-adevăr, în creștinismul oriental.

Cu doi ani *în* urmă avusesem parte de o conversație neobișnuită prin intensitate, *în* compania unei prietene. Mi-a vorbit atunci prietena mea despre o mănăstire "extraordinară", ale cărei baze fuseseră puse în Anglia de către arhimandritul Sofronie (1896-1993), monah ortodox, discipol al starețului *Siluan* (1866-1938), canonizat în 1987 de către Patriarhatul Ecumenic al Constantinopolului și care trăise mai bine de 20 de ani în Muntele Athos, în special ca *ermit*. Această amintire *m*-a preocupat într-atât, *încât* am sfârșit prin a *lua* drumul Angliei.

Săptămâna petrecută la Mănăstirea "Sf. Ioan Botezătorul" a fost o experiență cu totul tulburătoare. Dincolo de primirea rezervată fiecărui vizitator (cu adevărat primit precum Hristos) și de apropierea dintre călugări, frați și pelerini, trei lucruri *m*-au frapat încă de la *început*. Întâi, atenția cu totul deosebită acordată persoanei, respectul absolut pentru unicitatea acesteia. Acest respect este sursa unei uimitoare libertăți, al cărei sens și consistență veneau din dăruirea și uitarea de sine întru slujirea aproapelui. Descopeream ce însemna "a ființa întru Biserică", adică un mod de viață transformând Biserica (sau care ar trebui să o transforme) în ceva superior unei simple societăți sau instituții. Apoi, oficierea rugăciunii lui Iisus... *Îmi* voi aminti mereu zorii răcoroși ai zilei în care am pătruns *în* Biserica "Sfântul Siluan". Totul era scăldat într-o luminoasă penumbră radiind din candele și *din* icoane, iar tăcerea era însuflețită doar de cântecul păsărilor răzbătând prin ferestre. Și, timp de două ore, în nenumărate graiuri (slavonă, greacă, franceză, engleză), această rugăciune psalmodiată: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, *miluiește*-ne pre noi". Dacă la început am recitat-o aproape ca pe o mantră [n.a.: formulă sacră, hindusă ori budistă, "condensând" divinitatea pe care o invocă], "rugăciunea *inimii*" avea să-mi devină cu timpul o întâlnire personală cu Hristos, vie, aducătoare de pace, purificatoare, un *mijloc* de comuniune cu Dumnezeu *în* străfundurile *inimii*, totodată *o* armă în lupta anevoioasă, adesea epuizantă, împotriva patimilor și a gândurilor străine. Mă fascina că această rugăciune se *născuse* în deșertul Egiptului într-*al* IV-lea secol creștin - prima întâlnire cu Ortodoxia mă întorcea la rădăcinile creștinismului, la Biserica una și întreagă a primelor secole. Am fost desigur *impresionat* și de frumusețea serviciului liturgic, oficiat cu o profunzime care (*am* înțeles-*o* mai târziu) era expresia simultană a bucuriei pascale și a durerii crucii. Fie în rugăciunea inimii, fie *în* cadrul liturghiei, *m*-a fascinat *imediat* rolul trupului, determinat să participe plenar: cu vederea de către icoane și lumânări, cu auzul de către cântări, cu mirosul de către tămâie, precum și printr-o serie de gesturi: semnul crucii, metaniile... India îmi descoperise *prin* șocul realității sale neascunse nu numai că aveam un trup, dar că eram unul. Ortodoxia urma să *mă* învețe *prin* slujbele liturgice, prin *tradiția* ei ascetică, *prin* tinerețea de loc rară a credincioșilor, că întâlnirea și *unirea* cu Dumnezeu se petrec inclusiv în trup, care este templu *al* Duhului Sfânt!

În *timpul* acestei prime săptămâni *n*-am reușit să-l întâlnesc pe părintele Sofronie, pe atunci bolnav. *Înainte* să plec, *unul* dintre călugări mi-a *dăruit* un șirag de metanii *din* lână neagră, lucrat în Muntele *Athos*; *l*-am primit ca pe o încurajare în rugăciune, dar *mai* ales ca pe un angajament spiritual. Voi trece sub tăcere ce *mi*-a fost dat să trăiesc la întoarcere. Voi spune *numai* că *inima* mea rănită de iubire se întredeschisese ca o poartă *înaintea* lui Dumnezeu, ca să-mi văd *eu neantul* și *tenebrele* sufletești. "Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor!" (*Mt.* 4, 17), spune Hristos la începutul Evangheliei Sale. Evident, nu m-am căit îndată, dar am învățat că această *metanoia* [n.a.: gr. - întoarcere a sufletului către Dumnezeu] este cheia vieții duhovnicești. Împreună cu smerenia și frângerea inimii, *metanoia* antrenează transformarea vechiului om într-unul nou, deschiderea către Duhul Sfânt. Cu adevărat numai mărturisindu-*ți* slăbiciunile, nedesăvârșirile, recunoscându-ți starea de *mizerie* a sufletului, mai poți să te deschizi *milosteniei* lui Dumnezeu, iubirii Sale iertătoare și răbdătoare. *Numai* iubirea, compasiunea pe care mi-a fost dat să o descopăr dintr-o dată *în* Biserica Ortodoxă, poate schimba însăși substanța lucrurilor.

Cum părăsisem cu totul firesc practica Zen pentru rugăciunea *lui* Iisus, m-am avântat cu pasiune în lectura cărților recomandate la mănăstire: afară de Evanghelie și de Psalmi, în primul rând cartea părintelui Sofronie despre starețul Siluan, apoi o lucrare despre rugăciunea inimii, de Briancianinov, și un *Eseu asupra teologiei mistice în Biserica de Răsărit*, al lui Vladimir Lossky. Rafinamentul teologic mă depășea, însă două chestiuni rezonară în *mine* numaidecât, cu putere. Întâi, unitatea profundă, de nezdruncinat, între teologie și mistică, exprimată *prin* celebra formulare a lui Evagrie Ponticul: "Dacă ești teolog, atunci te vei ruga cu adevărat, iar dacă te rogi cu adevărat, ești teolog". Cu alte cuvinte, *nu* există teologie adevărată fără cunoașterea dumnezeiești*lor* taine. Dar a cunoaște aceste taine înseamnă a le trăi prin experierea Duhului Sfânt, care se ridică deasupra

MAXIME EGGER

(continuare în pag. 10)

COMENTARIU LA CARTEA LEVITIC

(urmare din pag. 8)

Cuvântul arată lămurit că din aceste jertfe se întreţineau preoţii. Totuşi, ceea ce le revenea putea fi numit *rămăşiţă*, căci pârga revenea lui Dumnezeu, chiar dacă reprezenta o mică parte din jertfă.

11: *"Orice prinos de pâine, ce aduceţi Domnului, să nu-l faceţi dospit, căci nici dospitură, nici miere nu veţi arde, ca jertfă înaintea Domnului"*.

"În antichitate, ca agenţi de fermentaţie, erau folosite diferite sucuri de fructe, lapte acru sau, precum până de curând ţărăncile noastre, o bucăţică din compoziţia fermentată, păstrată de la pâinea preparată anterior". Mierea, *debaş* în *Biblia Hebraica*, "putea desemna fie produsul apicol cunoscut, fie un fel de sirop din struguri sau curmale, cunoscut şi astăzi de arabi sub numele de *dibs*. Excluderea mierii dintre ofrandele israeliţilor se poate justifica fie prin grija lor de a se evita jertfe oferite de regulă zeilor păgâni - mierea fiind ofranda prin excelenţă în diferite culte uraniene ale antichităţii -, fie prin caracterul ei de posibil ferment". Mierea e simbol al belşugului, dulceţii, al ştiinţei şi înţelepciunii, al învăţăturilor dumnezeieşti, revelaţiei şi cunoaşterii mistice. Dacă dospitura semnifică învăţătura Legii celei noi, iar mierea, cunoaşterea mictică, poate că aceasta e motivul tainic pentru că ele nu erau mistuite; sau, cum vom vedea mai jos, ar mai putea fi şi un alt înţeles.

12. *"Ca prinos de pârgă, să duceţi şi de acestea Domnului, dar pe jertfelnic să nu le înălţaţi întru mireasmă bine-plăcută Domnului"*.

"Ofranda primelor produse din diferite specii vegetale (grâu, struguri, untdelemn etc.) este o jertfă diferită de jertfa de ardere de tot prescrisă în versetele anterioare. Aceste produse nu erau arse pe altar, ci erau înmânate preoţilor, ca ofrandă, constituind astfel unul din mijloacele

Rembrandt van Rijn, *Portret de rabin*

lor de întreţinere". Revenind la dospitură şi miere, să urmărim tâlcuirea anunţată: "Aluatul e chipul uneltirii, al acţiunii atoatefăcătoare, nu numaidecât al celei condamnabile, ci şi al celeilalte, adică al celei bune şi de laudă (...). Căci numele de uneltire vine prin unealta cu care lucrăm. Iar mierea ne indică indirect plăcerea trupească. (...) Uneori închipuie însă şi dulceţurile bune. (...) Socotesc că lucrarea meşteşugită a sufletului evlavios şi bun, dacă lucrează la vremea sa, având ca motiv credinţa în Dumnezeu, nu e respinsă de Dumnezeu, dar nu e pusă în acelaşi rând cu virtutea binemirositoare, nici nu e socotită ca jertfă spirituală. Căci la Dumnezeu e mai cinstită simplitatea". Mierea e compusă, ca adunată din mulţime de flori; iar simplu e numit cel ce cunoaşte nemijlocit pe Dumnezeu.

13: *"Toate prinoasele tale de pâine sară-le cu sare; să nu laşi jertfele tale fără sare, semnul legământului Dumnezeului tău; cu toate prinoasele adu Domnului Dumnezeului tău şi sare"*.

Conservant, sarea simbolizează incoruptibilitatea. Astfel, sarea indică trăinicia unui angajament, a unei alianţe sau a unei prietenii. După un vechi obicei, încheierea unui legământ e însoţită de mâncare de pâine şi sare împreună; aceasta trebuie să fie şi semnificaţia originară a obiceiului românesc de a oferi oaspeţilor pâine şi sare.

14-16: *"De aduci Domnului prinos de pâine din cele dintâi roade, adu ca dar din cele dintâi roade ale tale grăunţe din spice, prăjite cu foc şi pisate. Toarnă peste ele untdelemn şi pune pe ele tămâie; acesta este prinos de pâine. Preotul să ardă, spre pomenire, o parte din grăunţe şi din untdelemn cu toată tămâia; aceasta este jertfă Domnului"*.

"Grăunţele măcinate sunt făina. Iar în aceste chipuri se dă de înţeles taina lui Hristos. Căci El este jertfa pentru noi, pârga roadei duhovniceşti, adică pârga umanităţii, întâiul născut din morţi, întâiul în nestricăciune, pârga celor adormiţi. (...) Iar peste jertfă a spus că trebuie să se toarne untdelemn şi a poruncit să se pună şi tămâie. Untdelemnul închipuieşte simbolic grăsimea şi veselia, iar tămâia închipuieşte sfinţenia şi buna mireasmă".

(va urma)

CUM AM DEVENIT ORTODOX

(urmare din pag. 9)

raţiunii, o crucifică şi o transfigurează! Al doilea lucru care mi-a spus foarte multe este concepţia ortodoxă despre mântuire, considerată "transfigurare" şi "îndumnezeire", nu "răscumpărare" sau "izbăvire". "Dumnezeu s-a făcut om pentru ca omul să poată deveni Dumnezeu!", declară Sfântul Atanasie din Alexandria (sec. IV). Părinţii Ortodoxiei privesc fiinţa umană raportând-o la imaginea divinităţii din om, iar nu la păcatul din el. Iar păcatul nu este definit ca transgresare juridică a unor norme etice, ci ca refuz al iubirii Tatălui, ca îndepărtare de Dumnezeu datorată mândriei şi bolilor spirituale, sufleteşti şi trupeşti, de unde decurge o abordare terapeutică, iar nu culpabilizantă a păcatului, ca şi o viziune ontologică despre sfinţenie: "Sfânt nu e acela care s-a ridicat până la o treaptă înaltă a moralei omeneşti, sau care a ajuns să aibă o viaţă de asceză, chiar de rugăciune (şi fariseii posteau şi ziceau rugăciuni lungi), ci acela care are întru el Duhul Sfânt", ne spune părintele Sofronie. Înţelegem astfel creştinismul nu în primul rând ca etică, ci ca mod spiritual de a fi, cale de unire cu Dumnezeu, de jertfire pe cruce întru înviere, care ne transformă într-o fiinţă nouă. Cererile lui Hristos, adresate nouă, nu sunt legi, în genul "ai voie asta, n-ai voie asta", ci energii dumnezeieşti cu ajutorul cărora putem deveni (în viaţa şi conştiinţa noastră) asemenea lui Hristos. În ce priveşte Biserica, ea nu e doar o instanţă morală, nici numai organizaţie de caritate sau umanitară, ci marele spital al sufletelor, locul unde suntem siguri că primim pe Dumnezeul viu şi că participăm la Împărăţia Sa. Descopeream treptat faţa ascunsă a creştinismului, care mă seducea, mă încânta. Mai ales, departe de a fi ceva abstract, creştinismul se vădea a fi viu!

La reîntoarcerea în Mănăstirea "Sf. Ioan Botezătorul", câteva luni după prima mea vizită, am avut nespusa bucurie să-l întâlnesc pe arhimandritul Sofronie; întâlnirea a însemnat, evident, o cotitură în viaţa mea. Ar fi nenumărate lucruri de spus despre acest om al lui Dumnezeu, recunoscut de întreaga comunitate ca un staret adevărat. Însă respectându-i dorinţa, voi tăcea despre acestea. Nu voi dezvălui decât un singur lucru, capital pentru împlinirea mea ulterioară: aveam în faţa ochilor dovada vie a vieţii întru Hristos şi a cunoaşterii Sfintei Treimi; vedeam în acest bătrân ce înseamnă să fii "persoană", adică în comuniune cu Dumnezeu şi cu semenii. Atâta iubire, atâta libertate, lumină şi forţă creatoare, m-au făcut să mă încred Căii şi Tradiţiei al cărei moştenitor era şi părintele. Treceam încet de la credinţa moştenită în copilărie la *dreapta credinţă*, adică la o relaţie vie, personală, cu Hristos. Destul de repede mi-am făcut cunoscută dorinţa de a deveni ortodox. Însă părintele Sofronie mi-a temperat elanul, socotind că trebuia "pur şi simplu"(!) să mă străduiesc să "îmi trec zilele fără de păcat" şi că asta puteam s-o fac oriunde (din perspectiva acestor întâmplări, nu cred să existe Biserică mai puţin preocupată de prozelitism decât cea ortodoxă). Mi-au trebuit prin urmare mai bine de doi ani până am făcut pasul. Privind înapoi, cred că atitudinea rezervată a părintelui, de chemare la răbdare şi perseverenţă, a fost plină de înţelepciune. Acest timp al aşteptării, adevărată *kenoză* [n.a.: golire, tăiere a voii], s-a dovedit într-adevăr foarte folositor şi fecund. Mi-a permis să-mi adâncesc credinţa, să-mi răspund la anumite îndoieli, să-mi împlinesc cateheza, să-mi abandonez de la sine anumite iluzii asupra Bisericii Ortodoxe, să-mi pun la încercare profunzimea dorinţei mele. De asemenea, mi-am clarificat problema originilor mele confesionale.

Am încercat la un moment dat, părintele Sofronie încă refuzându-mă, să mă întorc la Biserica Catolică. În ciuda eforturilor mele, în ciuda persoanelor remarcabile cu care am stat de vorbă, maioneza, cum se spune, nu s-a mai prins. Mă aflam cu sufletul deja în altă parte, irezistibil atras de spiritualitatea creştină a Răsăritului, unde respiram din toţi plămânii. Şi apoi, într-atât de organic apropiat mă simţeam faţă de teologia şi eclesiologia ortodoxă, şi într-atât mă loveam de anumite aspecte ale catolicismului roman, cum ar fi în special instituţia papală, concepţia despre Duhul Sfânt, un anume formalism juridic, încât...

În 1990 am petrecut Săptămâna Luminată în Mănăstirea "Sf. Ioan Botezătorul". A fost o adevărată moarte întru înviere împreună cu Hristos, ceea ce a făcut ca trecerea mea (în sens pascal) la ortodoxie să fie pe cât de evidentă, pe atât de inevitabilă. Această "trecere" (de care acum eram sigur) era o necesitate interioară, nu o chestiune de convenienţă, nici o alegere pur şi simplu subiectivă, superficială. Părintele Sofronie a înţeles şi câteva săptămâni mai târziu eram primit în comunitatea sacramentală a Bisericii Ortodoxe. Pentru a marca acest "Paşte" personal şi a-mi încuviinţa într-un mod aparte dorinţa de a începe o viaţă nouă, părintele Sofronie îmi dădu prenumele de Maxime, aşezându-mă sub patronajul Sfântului Maxim Mărturisitorul (sec. al VII-lea), discipol al Sfântului Sofronie al Ierusalimului.

Să fie limpede: "trecerea" mea la Ortodoxie nu este rezultatul unei reflecţii intelectuale, sau al unei fascinaţii mai mult ori mai puţin exotice, ci rodul unei îndelungi formări spirituale. În "trecerea" mea nu este nici renegare, nici trădare a unei alte confesiuni. Dată fiind îndelunga mea îndepărtare de Biserica Catolică, nu era vorba de o schimbare şi cu atât mai puţin de o ruptură, ci de o reintegrare, în altă parte, dar în trupul lui Hristos, care este unica Biserică. Nu am ales o confesiune opunând-o celeilalte, după savante comparaţii între măsurile de adevăr ale fiecăreia. Nu, ci pur şi simplu mi-am urmat calea ce se deschidea paşilor mei, supunându-mă irezistibilei lumini de o strălucire şi de o puritate nepământeşti. În acest sens, convertirea mea este, în mod esenţial, o împlinire. De fapt nu m-am convertit la Ortodoxie, ci la Hristos, Care este Adevărul şi Calea. Trebuie să se distingă limpede între a fi ortodox şi a trăi în ortodoxie. Cu alte cuvinte, eşti ortodox prin "încadrarea" ta sacramentală şi prin credinţa pe care o mărturiseşti, dar devii creştin prin viaţa pe care o duci, prin căpătarea Duhului Sfânt odată cu împărtăşirea cu Sfintele Taine. Această viziune contrazice evident o mărturisire de credinţă mulţumită de sine, exclusivistă, naţionalistă, etnică sau triumfalistă. Personal, mă simt întâi *creştin* şi abia apoi *ortodox*. Sau, mai degrabă, nu concep Ortodoxia decât ca sinonimă vieţii creştine, evanghelice, plenare. În acest sens, a deveni ortodox nu înseamnă numai să te acoperi cu haină nouă, ţesută-n rituri şi formule teologice, ci înseamnă să te înveşmântezi cu Însuşi Hristos. Dar a te înveşmânta cu Noul Adam ce este dacă nu a acceptat să mori vechiului Adam, să-ţi schimbi şi felul, şi viaţa? Am spus că intrarea mea în comunitatea sacramentală a Bisericii Ortodoxe a fost o împlinire. Concluzionând, aş vrea să adaug că a fost de fapt un început. Căci adevărata convertire, şi singura ce contează dincolo de orice apartenenţă spirituală, este abia *metanoia*, adică întoarcerea întregii noastre fiinţe, a simţămintelor noastre celor mai ascunse, către mila lui Dumnezeu. Ori, în măsura în care rămân un păcătos, această revoluţie este fără de sfârşit, nu se opreşte şi nu se va termina niciodată. Este o mişcare infinită, o devenire care nu încetează din devenire. Este calea în urma Celui ce este Calea, a Celui ce călătoreşte cu mine şi în mine: Hristos, Cel ce pe toate le înnoieşte! A fi ortodox, pentru mine, înseamnă a-mi repeta în fiece dimineaţă, precum sfântul Antonie: **"Astăzi încep!"**.

Traducere de **Codrin Doru SMIRNOFF**

Text preluat din revista creştin-ortodoxă ***Itinéraire****, nr. 4/1998*

Estetica lui Dimitrie Cuclin

"Arta adevărată te apropie de Dumnezeu..."
Dimitrie Cuclin

Dimitrie Cuclin, *unul* dintre cei mai originali muzicieni din contextul generației enesciene, s-a afirmat în calitate de compozitor, muzicolog, *estetician*, profesor și scriitor, reliefând o profundă pregătire de ordin profesional, iar în această privință, foștii săi îndrumători din țară, dar, mai cu seamă, cei de la vestita *Schola cantorum*, din Paris, în frunte cu *tulburătorul* francez "filo-român" Vincent D'Indy, l-au admirat în mod deosebit.

Dimitrie Cuclin nu a făcut o *separație* artificială între activitatea sa artistică și viața lui de toate zilele. A fost un mișcător credincios, un remarcabil *susținător* al *ortodoxismului* nostru, un răscolitor patriot și un om de o generozitate exemplară, încât, ca unul din foștii săi discipoli, pot *susține* că, după fiecare întâlnire cu acest autentic maestru, am înțeles mai bine semnificația aserțiunii lui Kant, în virtutea căreia, omul este acel *admirabil* biped care trebuie să aibă în el legea morală, iar deasupra lui, cerul înstelat...

Ne-a lăsat moștenire multe *simfonii*, iar în acest sens, împreună cu George Enescu și Mihail Andricu, au alcătuit "triumviratul de aur" al simfonismului românesc. A creat multe piese camerale, vocal-simfonice, opere grandioase - culminând cu *Mereagridele*, în care se evidențiază influența *culturii* tracilor asupra vechilor greci. Puțini dintre foștii mei profesori mi-au vorbit atât de emoționant, la cursuri, despre mitul *lui* Orpheu și despre rezonanțele multiple ale dialogului dintre Platon și Parmenide, *"aere perennius"*, legat de minunata spiritualitate a strămoșilor noștri; totodată, Dimitrie Cuclin a preluat, creator, considerațiile asociate "euforiei thrace" ale lui Dante, Monteverdi, Iorga, Breazul și Pârvan. Estetica autorului *Mereagridelor* pornește de la premisa că perfecțiunea Universului se datorează Omniprezentului și Bunului Dumnezeu, Creatorul tuturor celor văzute și nevăzute. Ca și Petre Țuțea, el socotea că omul ateu este o "ficțiune *într*-o operetă proastă"... În acest context, polemicile muzicianului - cu adevărat multilaterale - erau de duritatea granitului și cu o documentare vastă, încât, de cele mai multe ori, când asistam la asemenea dialoguri, remarcam umilirea adversarilor necredincioși! Mulți dintre aceștia din urmă s-au căit amar și i-au devenit discipoli, având, în cele din urmă, revelația credinței. A pledat pentru Ortodoxie, considerând că această sublimă spiritualitate nu a fost exclusivistă, nu a conceput învățăturile Mântuitorului urmărind să genereze o împărăție terestră, și, de aceea, așa cum accentua Dimitrie Cuclin, "în ortodoxism nu s-a putut constata existența Inchiziției, a autodafeelor, a comerțului cu sclavi, a «îndulgențelor», altfel spus, a unei dictaturi care să timoreze pe religioși, evidențiind puncte de vedere condamnabile, care nu au nimic comun cu ideile de dragoste, toleranță și, mai ales, cu acea nobilă și înduioșătoare teză după care trebuie să facem bine celor care ne fac rău, înlăturând, în acest fel, groaznica *lege* a Talionului!".

"Arta adevărată te apropie de Dumnezeu" - accentua marele nostru simfonist... Mi-aduc aminte că Dimitrie Cuclin l-a prețuit foarte mult pe remarcabilul scriitor Dan Botta și adesea îmi cita următorul și tulburătorul fragment din excelentul volum *Limite*, al acestuia: "În străvechile timpuri ale lumii, arta era strict limitată la folosul ei religios. Funcția artei era aceea de a evoca divinitatea, de a chema, prin simpatia ei cu frumosul, prin frumusețea ei, frumosul. Zeul era încarnația frumosului și arta se străduia să creeze, prin darurile ei, acel spațiu al armoniei, acel spațiu pur, de floare minerală, de simetrie rece, prielnic zeului. Atunci zeul pogora. Și acel imens ritual de armonie, acel spațiu al statuilor, al dansului, al poeziei, se ilumina de aura divinității, de harul care o străbătea."

Mutatis mutandis în ceea ce privește lumea Euterpei, crezul lui Dimitrie Cuclin - cuprins în amplul său tratat de estetică - era ancorat în constelația sistemului tonal, sau, altfel spus, toate sunetele unei melodii gravitează în jurul unui sunet central, numit, după cum se știe, tonică. A accentuat importanța, în muzica europeană, a folclorului, a muzicii bizantine și gregoriene, a conceptelor de armonie, politonie, ritm, formă și orchestrație. A subliniat rolul - imens! - în ramura artei sonore a genialei sinteze Bach - Beethoven. În același timp, el critica cu asprime depărtarea compozitorilor de aceasta și socotea fără viitor curente cum ar fi impresionismul, conceput de Debussy și Ravel, și, mai cu seamă, expresionismul școlii moderne vieneze, în frunte cu Schönberg, Berg și Webern, cei ce înlăturau, în opusurile lor reprezentative, sistemul tonal. Dimitrie Cuclin nu admitea pesimismul exacerbat, angoasa "transformarea artei sonore în acustică"..., deoarece sistemul tonal - după dânsul - a dat naștere, în respectivele lucrări, la două sentimente etern-umane: bucuria și durerea, în cele din urmă triumfând bucuria, care îl proiectează pe artist (și pe acela care-l adâncește) în patria Binelui, Adevărului și Frumosului - adică a Celui de Sus. Dimitrie Cuclin aprecia cartea lui Spengler, legată de dureroasa decădere a Occidentului. Vestul bătrânului nostru continent, după dânsul, a dat naștere la o estetică și la o artă ale "spiritului disolvant", care contrazic categoric tezele ortodoxismului nostru și, de aceea, nu pot face casă bună cu tradiția spiritualității românești. Nu întâmplător, Dimitrie Cuclin îmi repeta, adesea, fraza lui Densușianu, în virtutea căreia tradiția bine înțeleasă e ca o coloană de marmură, preluată de la un templu vechi, pentru a înălța *altul* nou.

Pornind de la aceste concepții, Dimitrie Cuclin ne-a lăsat moștenire un apreciabil număr de creații religioase, în stil bizantin, ce au avut la bază *imnografia* ebraică și monodia din paradisiaca Eladă. Cu timpul, arta sonoră bizantină - care nu a fost străină nici de melodiile Thracilor și nici de *folclor* - a devenit, sub influențele Orientului, ceea ce se numește muzică psaltică. Dintre piesele vocale ale artistului, încadrate în arta sonoră de cult (de o grandioare austeră și hieratică), amintim, cu precădere, poemele *Crezul* și *Iisus în fața morții*, apoi *Simfonia a XIII-a*, ce are ca punct de plecare *Troparul Sfântului Dumitru*, *Simfonia a XI-a* și *Simfonia fericirii*. Toate aceste muzici generează o "eufonie a liniștei și a concordanței", având ca *motto*, nemuritoarele cuvinte: "Pre pământ pace și între oameni bună învoire"...

Tezele lui *Dimitrie* Cuclin - "un sincer omagiu adus tradiționalismului" - au fost "decapitate" de exponenții muzicii de avangardă, cei ce l-au socotit "un periculos retrograd"! Faptul că a fost consecvent cu *ideile* sale estetice, cu felul său de a interpreta *etica*, apoi admirația pentru operele lui Nae Ionescu, Mircea Eliade, Nichifor Crainic, Dumitru Stăniloae și ale altor ortodocși, i-au dus multe necazuri, culminând cu arestarea sa în "obsedantul deceniu". În cele din urmă, Dimitrie Cuclin a fost eliberat, deoarece s-a constatat că nu a făcut nimănui nici un rău. Cu toate acestea, opera lui - cea mai *mare* parte din ea - se află în manuscris. În acest context, se cuvine a-l cita pe Geo Bogza: "Scriu numele acesta cu același sentiment de venerație și cu același sentiment al valorii cu care aș scrie cele câteva mari nume din cultura noastră. Scriu numele lui Dimitrie Cuclin ca și cum aș scrie numele lui Vasile Pârvan, al lui Constantin Brâncuși, al lui Nicolae Iorga, al lui Lucian Blaga, al oricăruia dintre cărturarii și creatorii în care ființa geniului nostru s-a afirmat în mod hotărât și cu cea mai mare strălucire. Scriu numele lui Dimitrie Cuclin cu același sentiment al valorii, dar cu o mare amărăciune, ca și cum aș scrie numele lui Pârvan, a cărui operă s-ar afla în manuscris, ca și cum aș scrie numele lui Brâncuși, ale cărui sculpturi nu ar fi fost expuse, ca și cum aș scrie numele unui Blaga ale cărui versuri ar circula copiate de mână, ca și cum aș scrie numele unui Iorga, ai cărui studenți deveniți profesori nu l-ar mai pomeni în fața noilor generații, și așa mai departe... Peste puțin timp, compozitorii români se vor întruni în adunarea lor generală și cu acest prilej îmi îngădui să le aduc încă o dată aminte de Cuclin și, încă o dată, să-i strig numele «în auzul întregii cetăți»".

Dar Dimitrie Cuclin s-a bucurat și de reale aprecieri. Vestitul filosof german Hartmann nu s-a sfiit să consemneze următoarele: "De când Schopenhauer a scris al 33-lea capitol al completărilor la a 3-a carte a sa, *Lumea ca voință și reprezentare*, *Despre metafizica muzicii*, nu s-au mai tipărit idei atât de originale precum cele ale lui Cuclin referitoare la această problemă".

Când popoarele vor ajunge la fericita concluzie după care dialogul înțelept sau chiar și compromisul, ce duc la pace, reprezintă simbolicul drum ce ne îndreaptă spre Dumnezeu, actualitatea multor idei ale lui Dimitrie Cuclin va fi pusă în adevărata ei lumină. Și se va trece peste unele idei ale sale, care nu admit autentica inovație. În orice caz, faptul că acest multilateral cărturar a pus într-un con de limpezimi semnificația sublimă a cuvintelor lui, potrivit căreia "arta adevărată te apropie de Dumnezeu", nu poate fi contestat. Va veni ziua când se va cristaliza un nou clasicism, în care "eticul" și "esteticul" se vor îngemăna precum stelele în "Calea Lactee"; și atunci va trebui să analizăm *sine ira et studio* toată opera acestui solitar, cel ce a avut cerul din el mai frumos decât cerurile de deasupra...

Prof. univ. dr. DORU POPOVICI

"SIMFONIA CODREANU"

Un eveniment cu totul ieșit din comun în viața cultural-muzicală a țării noastre, nemediatizat la timpul respectiv din motive lesne de înțeles, a fost concertul susținut în ziua de 6 ianuarie 1945, în Beethoven-Halle din Berlin, și închinat memoriei lui Corneliu Zelea Codreanu. Era deci către sfârșitul războiului, în condiții de bombardament continuu asupra Berlinului.

Singura consemnare a acestui eveniment, precum și circumstanțele în care el a avut loc, se află în cartea-album ***Legiunea în imagini****, la paginile 167 și 184-186.*

După capitularea României în august 1944, a avut loc la Viena formarea Guvernului Național Român, la 10 decembrie 1944. Acest guvern este primit oficial la Berlin între 6-8 ianuarie 1945, cu prilejul unei festivități închinate memoriei Căpitanului. "Serbarea Codreanu a fost realizată sub auspiciile Institutului Român din Berlin, în colaborare cu Secțiunea Culturală din Ministerul de Externe. A fost ultima primire oficială a guvernului german înainte de prăbușire. Din partea guvernului român au participat Horia Sima, șeful guvernului; generalul Chirnoagă, Ministrul de Război; Corneliu Georgescu, Ministru de Finanțe; Grigore Manoilescu, Ministrul Propagandei. Festivitatea a avut loc în Beethoven-Halle, unde, după cuvântările omagiale ale profesorului Gamillscheg și ministrului Grigore Manoilescu, Filarmonica din Berlin, sub conducerea maestrului Furtwängler, a executat ***Simfonia Codreanu****, operă a compozitorului Bălan, de origine macedo-română, și* ***Eroica*** *lui Beethoven" (****Legiunea în imagini****, pag. 167). Mai cunosc, de la un participant la acest concert, doamna Tiana Popa, actualmente profesor universitar în Argentina, și faptul că acest concert a fost transmis și de Radio-Donau din Austria.*

Cu toate eforturile făcute de exilul românesc din Germania de a recupera partiturile acestei simfonii, până acum nu s-a reușit să fie găsită. Este foarte adevărat că Beethoven-Halle a fost distrusă de bombardamente, dar speranța celor puțini acum, din Germania, nu a încetat.

Compozitorul și dirijorul Furtwängler nu a mai avut voie, mult timp după terminarea războiului, să dirijeze vreo orchestră, pentru faptul că fusese un adept al regimului național-socialist. Însă cu ocazia unui concert dirijat de Sergiu Celibidache, acesta, zărindu-l în sală pe Furtwängler, s-a îndreptat către el, i-a oferit bagheta și l-a rugat să continue dirijarea aceleiași ***Eroica*** *de Beethoven, pe care cu câțiva ani în urmă o interpretase împreună cu* ***Simfonia Codreanu****. Gestul lui Sergiu Celibidache a fost extrem de elogios comentat la acea vreme.*

Fotografiile de la paginile 184-186 ale aceleiași cărți-album redau aspecte din timpul festivităților, cu Furtwängler dirijând, Grigore Manoilescu ținându-și conferința, precum și imagini din sala de concerte.

În introducere am numit această ***Simfonie Codreanu****: "un eveniment al vieții cultural-muzicale al țării noastre", deoarece - deși s-a petrecut departe de țară - compoziția aparține unui român și e dedicată lui Corneliu Codreanu, cel de la a cărui naștere s-au împlinit, în 13 septembrie 1999, o sută de ani. Prin această simfonie, numele Căpitanului rămâne înscris și în Istoria muzicii românești.*

Flor STREJNICU

CABALA

"Cabala îl face pe om atent la mister; la misterul din el şi la cel care-l înconjoară."
Rabinul Dr. Alexandru Şafran

4. SABBATAI ZVI (2)

(prelucrare după Hirsch Graetz - *Volkstümliche Geschichte der Juden*)

Prezentăm în continuare aventuroasele întâmplări ale pretinsului Mesia, Sabbatai Zvi.

În timpul măcelului evreilor din Polonia de către Hmielniţki, creştinii au găsit o fetiţă de şase ani ai cărei părinţi fuseseră ucişi. Părinţii fiind morţi şi comunitatea împrăştiată, nimeni nu s-a mai îngrijit de sărmanul copil, astfel că ea a fost adoptată de o mănăstire de călugăriţe, unde a primit o educaţie creştină. Cu toate acestea, amintirile pe care orfana le avea despre casa părintească erau atât de vii încât creştinismul nu şi-a făcut loc în sufletul ei. Între timp, copila a devenit o tânără de toată frumuseţea, care îşi dorea să scape din mănăstire. Într-o zi, evreii, care cu timpul se întorseseră la vechile lor case, au găsit-o la cimitirul evreiesc, îmbrăcată numai într-o cămaşă. Miraţi de această apariţie, au întrebat-o ce este cu ea şi au primit răspunsul că este de origine iudaică, că a fost educată în mănăstire şi că în noaptea precedentă spiritul tatălui ei a călăuzit-o la cimitir. Pentru a face dovada acestor relatări, ea le-a arătat femeilor care au găsit-o, urme de cuie pe trupul său. Se pare că în mănăstire învăţase arta de a-şi face cicatrice pe corp. Evreii au trimis-o la Amsterdam. Acolo şi-a regăsit fratele. Excentrică şi tulburată de evenimentele pe care le trăise, ea pretindea că a fost hărăzită să devină soţia lui Mesia, care urma să-şi facă în curând apariţia. Sub numele de Sara, ea a sosit la Livorno. Acolo, aşa cum atestă martori demni de încredere, a dus o viaţă libertină, susţinând însă în continuare că ea este destinată lui Mesia şi de aceea nu trebuie să contracteze o altă căsătorie, dar între timp îi este îngăduit să trăiască libertin. Aventuroasa poveste a acestei fete a produs o oarecare vâlvă printre evrei, cazul ei devenind cunoscut în comunităţile de pretutindeni. Sabbatai Zvi, după ce a aflat despre relatările tinerei fete, a pretins că cerul îi comunicase în vis că, în calitatea sa de Mesia, o evreică polonezăi fusese destinată ca soţie spirituală. Pentru împlinirea acestei revelaţii, a trimis un sol la Livorno spre a aduce mireasa la Cairo.

Prin frumuseţea şi prin firea ei libertină şi exaltată, Sara a făcut o puternică impresie asupra lui Sabbatai şi asupra cercului său de adepţi. Prezenţa ei i-a întărit convingerea în investitura sa mesianică. Desigur, nici lui şi nici anturajului său nu le-a rămas necunoscut comportamentul uşuratic al acestei aventuriere poloneze. Dar şi acest aspect făcea parte din scenariul mesianic. Lui Sabbatai, ca şi profetului Osea, îi fusese dat să se căsătorească cu o femeie imorală. Nimeni însă nu a fost mai fericit decât Celibi, care avea acum în casă atât pe Mesia, cât şi pe soţia acestuia. El le-a pus deîndată la dispoziţie averea sa, devenind primul şi cel mai important adept al profetului.

Aderiunea unei personalităţi atât de importante i-a adus viitorului Mesia un număr mare de aderenţi, la această creştere Sara având şi ea o contribuţie consistentă. Prezenţa ei a adus o notă de romantism în viaţa acestui exaltat Mesia din Smirna. Frumuseţea şi purtarea ei libertină au atras tineri şi bărbaţi care, în afară de frumuseţea Sarei, nu aveau prea mult ataşament pentru mesianism şi mistică. Cu o suită numeroasă, Sabbatai s-a reîntors în Palestina, aducând cu sine două talismane cu influenţă mai puternică decât practicile cabalistice: făptura atrăgătoare a Sarei şi banii lui Celibi. La Gaza i s-a alăturat un al treilea tovarăş important, care urma să-i netezească şi mai mult calea spre împlinirea aspiraţiilor sale. Acesta se numea Nathan Beniamin Levi, fiul unui evreu din Ierusalim care colindase prin Africa de Nord, Olanda şi Polonia spre a colecta ajutoare pentru comunităţile sărace din Palestina. Cu o instrucţie sumară în materie de Talmud, dar folosind un stil pompos în exprimare, în spatele căruia se ascundea puţinătatea spirituală, a reuşit dintr-o dată să scape de sărăcia care-l copleşea, căsătorindu-se cu fiica chioară a unui bogătaş. În urma acestui succes neaşteptat, Nathan din Gaza a pierdut total simţul măsurii, dacă l-a avut vreodată. Când Sabbatai Zvi a ajuns la Gaza, în drum spre Cairo, Nathan s-a alăturat cercului său de adepţi.

Deîndată ce tânărul de douăzeci de ani Nathan şi Sabbatai, bărbatul de patruzeci de ani, au făcut cunoştinţă, au început să curgă una după alta revelaţiile. Primul pretindea despre sine că ar fi reîncarnarea profetului Ilie şi că îi revine sarcina să pregătească venirea lui Mesia. El proorocea că în răstimp de un an şi câteva luni Mesia se va arăta în toată măreţia sa, îl va lua prizonier pe sultan, fără să se folosească de forţă, numai prin puterea cântecelor sale şi, în final, va pune temelie domniei lui Israel peste toate popoarele lumii. Anul mesianic trebuia să fie 1666. Conţinutul acestei revelaţii a fost trâmbiţat în scris pretutindeni de profetul din Gaza, adăugând şi alte fantasmagorii la această veste mare. Cu cât erau mai fantastice aceste aiureli profetice, cu atât se găseau mai mulţi credulii care să le dea ascultare. O adevărată nebunie colectivă a pus stăpânire pe evreii din Ierusalim şi din comunităţile învecinate. Cine ar fi îndrăznit să se îndoiască de venirea "zilei de apoi", când aveau în faţă, în carne şi oase, un tânăr profet şi, alături de el, pe însuşi Mesia? Scepticii, cei care clătinau din cap, exprimând anumite îndoieli, erau luaţi în derâdere.

În această atmosferă delirantă, Sabbatai şi-a dat seama că Ierusalimul nu era scena cea mai potrivită pentru realizarea planurilor sale, deoarece rabinii i-ar fi putut pune piedici. El considera că în oraşul său natal, un punct de confluenţă al Europei cu Asia, ar putea obţine succese mai mari. Înstăriţii săi fraţi din Smirna i-au pregătit primirea prin daruri în bani făcute celor nevoiaşi, iar scrisorile trimise de Nathan pentru a vesti sosirea lui Mesia au stârnit exaltarea localnicilor. Înainte însă de a părăsi Ierusalimul, Sabbatai a avut grijă să trimită soli în întreaga lume pentru a face cunoscută misiunea sa mesianică, pentru a înflăcăra spiritele cu promisiuni amăgitoare şi pentru a i se populariza numele. Aşa, de pildă, Sabbatai Rafael, un şarlatan de bâlci din Moreea, purta pretutindeni vestea cea mare despre venirea lui Mesia. Acelaşi lucru îl făcea, orbit de naivitate, cabalistul german Mathatia Bloch.

Aşa se face că atunci când Sabbatai a părăsit Ierusalimul (de bună voie, aşa cum declară el; izgonit, după cum spun alţii), a fost primit cu triumf în marea comunitate iudaică din Alep (toamna 1661). La excomunicarea din trecut nu se mai gândea nimeni. În această călătorie era însoţit de Samuel Prima din Ierusalim, secretarul său particular şi unul dintre cei mai înfocaţi adepţi. Samuel Prima avea talentul de a imprima celor mai neînsemnate situaţii o gravitate oficială. El s-a folosit de talentul său pentru a transforma această zăpăceală mesianică într-un eveniment de semnificaţie universală.

Sosind la Smirna, Sabbatai a dat dovadă de suficient tact, neprezentându-se de la început drept Mesia. El a dat de înţeles mulţimii de credincioşi că nu va mai vorbi despre misiunea sa până nu i se va împlini timpul. Dar tocmai această reţinere, corelată cu propaganda incitantă desfăşurată de Nathan, cu sosirea câtorva adepţi din Ierusalim pentru a-i aduce omagiul Oraşului Sfânt, bineînţeles fără o însărcinare oficială în acest sens, cu mortificarea trupului pe care unii dintre adepţii săi o practicau pentru a-şi ispăşi păcatele şi a fi demni de a-l primi pe Mesia - toate acestea au exercitat o puternică influenţă asupra mulţimilor, care aşteptau cu nerăbdare ziua împlinirii proorocirii.

După ce starea de spirit a fost pregătită, în septembrie, sau octombrie 1665, Sabbatai Zvi, în sinagogă, în sunetul cornului, s-a declarat ca fiind Mesia cel aşteptat. Iar mulţimile l-au ovaţionat strigând: "Să trăiască regele nostru, Mesia al nostru!". Proverbul că nu poţi fi profet în ţara ta s-a dovedit de data aceasta mincinos. Nebunia locuitorilor din Smirna era fără margini. Explozia de entuziasm că mult aşteptatul Mesia apăruse în comunitatea lor i-a cuprins atât pe tineri, cât şi pe bătrâni. Femei, bărbaţi şi copii au căzut în extaz, declarându-l pe Sabbatai Zvi ca adevăratul Mântuitor. Cuvântul profetului, că în ziua de apoi duhul lui Dumnezeu se va revărsa asupra oamenilor, părea să se împlinească. Toţi se pregăteau de plecare, pentru reîntoarcere în Ţara Sfântă. Negustorii îşi neglijau afacerile şi se gândeau numai la "Imperiul lui Mesia", care le stătea în faţă. Zăpăceala din capul oamenilor se manifestă după cum fiecare considera că trebuie să se comporte, pentru a merita să trăiască această mare sărbătoare. Unii posteau zile de-a rândul, se supuneau unor cumplite practici de mortificare a trupului, bolboroseau rugăciuni cabalistice pentru a li se ierta păcatele, făceau băi reci, sau se îngropau până la gât în pământ şi stăteau în aceste gropi până le înţepenea trupul. Alţii, dimpotrivă, sărbătoreau prin entuziasmul manifestat ori de câte ori Mesia îşi făcea apariţia pe străzi sau predica în sinagogă, unde îşi susţinea mesianitatea pe baza unor explicaţii cabalistice. Fiecare cuvânt al său era considerat ca un cuvânt al lui Dumnezeu şi repetat de mii de ori. Tot ceea ce făcea era privit ca minune. Atât de departe a mers această nebunie colectivă încât adepţii săi şi-au căsătorit toţi copiii peste vârsta de 12 ani şi chiar mai tineri (700 de perechi), pentru ca în felul acesta, conform şmintelilor cabalistice, să forţeze restul sufletelor încă nenăscute să se întrupeze şi prin aceasta să se înlăture şi ultimul obstacol din calea împlinirii marelui eveniment.

Soţia sa Sara îşi exercita influenţa asupra bărbaţilor prin purtarea sa nu tocmai pudică. Limitele impuse de moralitate, care erau mult mai stricte printre evreii din Orient, au fost nesocotite. În entuziasmul provocat de bucuria mesianică, bărbaţi şi femei dansau unii cu alţii ca nebunii şi, în starea de extaz mistic în care se găseau, s-au petrecut multe excese. Glasul raţiunii şi simţul moral au amuţit, întreaga populaţie a fost prinsă în acest vârtej al fanatismului, iar cei puţini rămaşi lucizi au fost făcuţi inofensivi. Rabinul Ahron de la Papa, un bărbat înţelept, în vârstă, care de la început a atras atenţia, cu fermitate, asupra primejdiei acestei nebunii mesianice şi care i-a excomunicat pe autorii ei, a fost insultat de Sabbatai şi de alţi rabini într-o predică publică, destituit din funcţia sa şi în cele din urmă obligat să părăsească Smirna. După înlăturarea rabinului Ahron, Sabbatai a putut să conducă comunitatea iudaică aşa cum l-a tăiat capul. Pe durata a câteva zile cât a durat această stare de spirit, locuitorii din Smirna s-au sinchisit prea puţin de tiranii lor, cadii turci. Prin daruri bogate, le-au câştigat tăcerea.

(va urma)

Gabriel CONSTANTINESCU

UN MARE SAVANT CREȘTIN: NICOLAE C. PAULESCU (1869-1931)

profesorul PAULESCU

(urmare din numărul trecut)

Omenirea trebuie să se organizeze pentru ordine, muncă și fericire. Dar ea este pusă să aleagă între două învățături: una, *bazată pe patimi*, e *dogma evreiască*; cealaltă, *combătând patimile*, constituie *doctrina creștină*.

Or, Creștinismul dumnezeiesc, abia născut, a găsit în Iudaismul diavolesc un formidabil potrivnic, iar lupta uriașă, pe viață și pe moarte, între acești dușmani neîmpăcați durează, întețindu-se întruna, de aproape 2000 de ani. "În această luptă uriașă, Sinagoga, strâns unită și puternică, nu poate fi învinsă decât de o Biserică strâns unită, care trebuie să *fie o școală unică pentru totalitatea creștinilor*, sub conducerea unui «șef suprem infailibil, unic și universal»"[1].

Această recomandație a fost interpretată cu vicleșug (ca o intenție "catolicizantă") și abil exploatată de câțiva prelați ortodocși, pe care la acea dată îi găsim nu numai ca membri ai Francmasoneriei, ci chiar ca membri fondatori ai ziarului comunist *Social-Țărănismul*[2].

Într-o altă broșură cu același titlu (partea a II-a), apărută în același an, profesorul Paulescu vorbește în continuare despre "Biserica reală" și "Biserica românească". "Omenirea își găsește în Biserica creștină – zicea profesorul – Organizația ideală, stabilită de Dumnezeu însuși, grație căreia va scăpa de urgia războaielor și de primejdia exterminării de către evrei. Pot, deci, să închei această lucrare cu a patra formulă a Simbolului creștinesc: «Cred într-una Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică» – care aduce pe pământ Pacea fără sfârșit a Împărăției lui Dumnezeu"[3]. Peste un an, în 1925, profesorul Paulescu publică o a treia broșură, în care dărâma, pentru orice om de bună-credință, învinuirile ce i se aduceau, dovedind că a fost întotdeauna credincios fiu al Bisericii strămoșești. Peste câtva timp, profesorul Paulescu a ținut două conferințe la Biserica Sf. Anton, unde a recomandat numeroșilor săi ascultători să cunoască și să sprijine Biserica românească, ce, înțeleaptă și cuminte, nu a luat parte la dezbinarea lumii creștine.

Când *cortegiul său* mortuar trecea spre cimitirul Bellu, el *fu oprit în dreptul* acestei biserici de către parohul ei, care, într-o cuvântare înflăcărată, pronunță și aceste cuvinte: "L-am văzut pe profesor predicând studenților, pe care el i-a instruit, el i-a educat de pe amvonul bisericii mele și m-am convins, alături de toți ascultătorii, că prin conferințele religioase ținute la mine sau la biserica sa iubită, Sf. Mina, nimeni nu a servit mai bine ideea creștină decât acest savant care, îmbrăcând în haina umilului vameș al Evangheliei admirabilele sale predici despre iubirea creștină, aducea cuvântul autoritar al omului de știință pentru susținerea sublimelor precepte morale ce străbat Evanghelia de la un capăt la altul și cărora le stă într-adevăr la bază dragostea – «caritatea» creștină, cum îi zicea el. A fost acuzat că întinde o cursă Bisericii dominante, predicând sub forma unei confesiuni, în cadrul principiilor unei alteia. N-am cunoscut o mai leală mărturisire decât aceea a profesorului, care, provocat de mine, a dat *răspunsul cel mai nefățarnic prea fățarnicilor săi acuzatori*, printr-o magistrală conferință, care îl așază printre cei mai proeminenți susținători ai unei singure Sfinte Biserici a lui Christos"...

"*La connaisance de l'âme humaine ne va pas sans celle du corps*", pretinde Maurice de Fleury, de la Academia de Medicină a Franței[4].

Profesorul Paulescu, după atâția ani de *migăloase* cercetări, cunoștea, ca nimeni altul, corpul *omenesc* și pătrunsese minunata lui fiziologie. Se putuse deci avânta să studieze și sufletul *omenesc*, care prezintă, ca și corpul, o serie de *maladii grave*. Aceste boli ale sufletului – "patimile" sau "viciile" – *nu-l putuseră lăsa indiferent* și le-a indicat, clar, precis și concis, remediile.

Rămânea, astfel – *mai mult* decât savant cercetător în tărâmul rece al Științei – în primul rând *medic: Doctorul*, cum l-a caracterizat, așa de fericit, Camil Petrescu, în articolul de prezentare publicat în *Universul literar*, în 1928, unde scria: "Pasiunea pe care o am pentru «memorii», «documente», pentru tratatele de drept și medicină, în care viața e discutată cu exemplificări din viață, m-a făcut cândva să răsfoiesc faimosul *Traité de Médecine*, scris în colaborare cu Lancereaux. Mi-este firește nepermis să am vreo opinie asupra valorii lui științifice. Aceste opinii se găsesc exprimate de străini, care fac autoritate în știință. Ceea ce a constituit o voluptate pentru mine, și orice fost student în psihologie va înțelege acest lucru, este ceea ce savanții străini numesc «filosofia» acestui tratat și ceea ce nouă ni s-a părut o magnifică examinare a vieții în legătură cu straturile ei vegetative. De atunci am învățat nu numai să-l prețuim și să-l iubim pe acest savant, ci să-l folosim pentru dezlegarea atâtor probleme, pe care le pune arta". Și, cu trei ani înaintea profesorului N. Iorga, Camil Petrescu încheia ca și marele istoric: "Am vrea ca paginile alăturate să aducă spre acest mare savant cât mai mult dintre spiritele active ale generației actuale. Noi considerăm ca o datorie să i-l înfățișăm"[5].

Profesorul Paulescu, când a văzut *Universul literar*, unde i se prezenta opera în două modeste pagini de gazetă, a rămas perplex, după care mi-a trimis următoarea scrisoare: "Scumpul meu amic, creierului meu îi lipsește o doagă, anume doaga prin care omul normal își pune în evidență și în valoare lucrările. Domnia-ta, care ai băgat de seamă această detestabilă lipsă, m-ai completat, și îți mulțumesc din tot sufletul pentru Caritate. Arată, te rog, bunului și distinsului nostru prieten, Domnului Camil Petrescu, care ți-a venit în ajutor, mulțumirile mele recunoscătoare, și primește expresia sentimentelor mele de afecțiune pururea devotată".

"Actul medical – zice Duhamel – este, prin excelență, un act singular", "un act de la om la om"[6]. Pentru Paulescu, actul medical a fost un act de la om la Omenire. El n-a ezitat niciodată între exigențele rațiunii și ale inimii, între Știință și Morală. Pentru dânsul n-a existat nicicând "cruda neînțelegere dintre inimă și spirit", de care vorbește chirurgul Andrea Majocchi[7], el însuși un credincios fiu al Bisericii.

(va urma)

1. Paulescu, *Biserica și Sinagoga*, III, pp. 87 și 88.
2. *Social-Țărănismul*, Nr. 1, 16 ianuarie 1922 (vezi "Comitetul de Direcție").
3. *Biserica și Sinagoga*, II, p. 178.
4. Maurice de Fleury, *Le Médecin*, Paris, 1927, p. 99.
5. Camil Petrescu, "Doctorul", în *Universul literar*, din 26 februarie 1928.
6. G. Duhamel, "Les excès de l'Etatisme et les responsabilités de la Médicine", *Cahier Laennec*, 1925, No. 4, p. 6.
7. Andrea Majocchi, *Une vie de chirurgien* (Mélancolie): "Când publicul asistă, zice M., la o conversiune miraculoasă, neașteptată, de necrezut, *a unui* necredincios, el zice că «Dumnezeu i-a atins inima», expresie absolut exactă. Căci într-adevăr, inima e atinsă de Dumnezeu; nu e vorba de spirit" (p. 371). Profesorului Paulescu *Dumnezeu a binevoit* să-i atingă și inima, și spiritul.

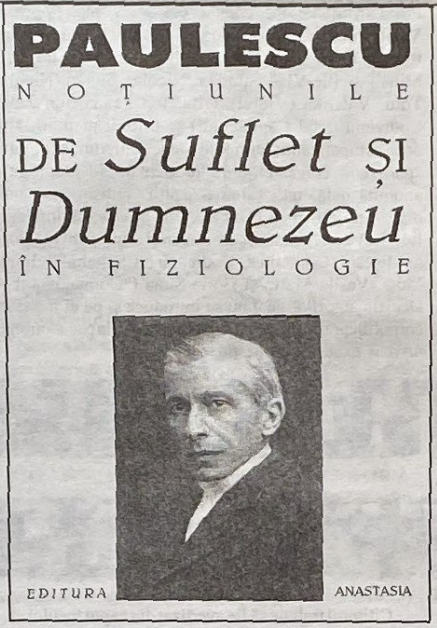

În 1999 s-au împlinit 130 de ani de la nașterea savantului Nicolae C. Paulescu, adevăratul inventator al insulinei, adversar neîmpăcat al darwinismului și unul dintre principalii teoreticieni ai naționalismului creștin din primul pătrar al secolului XX.

În întâmpinarea acestei aniversări, Editura «Anastasia» din București a reeditat una dintre lucrările științifice cele mai importante ale lui N. C. Paulescu: *Noțiunile de «suflet» și «Dumnezeu» în fiziologie* (ediție îngrijită și prefațată de Răzvan Codrescu). Cartea mai fusese reeditată în 1944 de către Dr. V. Trifu, ilustru ucenic al autorului.

Ediția din 1944 era deschisă de o amplă prefață intitulată «Profesorul Paulescu». Întrucât această prefață nu a mai fost republicată ulterior, am hotărât să o oferim în foileton cititorilor *Punctelor cardinale*, omagiindu-l astfel pe N. C. Paulescu printr-o mărturie cuprinzătoare și autorizată, dezvăluind cu căldură *complexitatea* și *exemplaritatea* controversatei sale personalități.

(Menționăm că ortografia a fost actualizată, punctuația îmbunătățită, iar greșelile de tipar s-au îndreptat în mod tacit).

evocare de DR. V. TRIFU

INTELECTUALII ŞI MIŞCAREA LEGIONARĂ

Sub egida Fundaţiilor "Buna Vestire" şi "Prof. George Manu", a apărut luna trecută volumul *Intelectualii şi Mişcarea Legionară. Mari conştiinţe româneşti* (Editura Fundaţiei Culturale Buna Vestire, Bucureşti, 2000, 355 pp.), în condiţii grafice modeste, dar decente, care nemulţumesc mai puţin decât erorile sau inconsecvenţele textului (peste care ar fi fost necesar să treacă un ochi de corector profesionist).

Alcătuirea unui dicţionar de personalităţi intelectuale care au făcut parte din Mişcarea Legionară sau au simpatizat de-a lungul vremii cu ea reprezintă, fără îndoială, o iniţiativă binevenită. Lucrarea – prima de acest gen – aduce informaţii preţioase (chiar dacă incomplete sau insuficient organizate), ce pot interesa deopotrivă istoriografia generală şi istoria culturii, cu atât mai mult cu cât despre multe dintre numele înregistrate în ea sursele informative fie lipsesc cu desăvârşire, fie nu sunt la îndemână, fie au o vădită tentă mistificatoare, ca reflex al divergenţelor ideologice adeseori ireductibile.

Desigur, acestei lucrări i se poate reproşa principial "tendinţa" inversă: aceea a unui inevitabil partizanat, mergând uneori până la retorica encomiastică. Cu toate acestea, baza obiectivă a informaţiei este, în cele mai multe cazuri, lesne verificabilă (a se vedea şi bibliografia selectivă de la pp. 349-350, reprodusă şi alăturat), pe de o parte, iar, pe de alta, după atâta antilegionarism delirant, se poate invoca pe bună dreptate vechiul principiu *audiatur et altera pars*.

"Miza" mărturisită a lucrării, în intenţia celor trei autori principali (legionari venerabili, ascunşi – nu se prea înţelege de ce – sub pseudonimele: *Nicolae Hristu, Octavian Daniel* – decedat între timp – şi *Alexandru Mircea*), este aceea de a consolida imaginea Legiunii în conştiinţa generaţiilor mai noi, prin "girul" unor personalităţi intelectuale de o certă prestanţă: unele arhicunoscute (chiar dacă nu întotdeauna şi în ipostaza lor de membri sau simpatizanţi ai Mişcării), precum (urmez ordinea alfabetică) Arşavir şi Haig Acterian, Ion Barbu (Dan Barbilian), Vasile Băncilă, Ernest Bernea, Lucian Blaga, Arsenie Boca, Dan Botta, I. Al. Brătescu-Voineşti, Gheorghe Calciu, Sergiu Celibidache, Emil Cioran, Eugen Coşeriu, Aron şi Ovidiu Cotruş, Nichifor Crainic, Mircea Eliade, Ion Frunzetti, Constantin Gane, Ion Gavrilă-Ogoranu, Radu Gyr, Oscar Han, Traian Herseni, Vintilă Horia, Nae Ionescu, Constantin Joja, Romul Ladea, Horia şi Vasile Lovinescu, Mihail Manoilescu, Simion Mehedinţi, George Murnu, Constantin Noica, Octav Onicescu, P. P. Panaitescu, Arsenie Papacioc, Ovidiu Papadima, Nicolae C. Paulescu, Anastasia Popescu ("Mama Sica"), Sextil Puşcariu, Liviu Rusu, Marietta Sadova, N. Steinhardt, Constantin Tănase (marele actor), Petre Ţuţea, George Uscătescu, Pan M. Vizirescu (recent decedat), Constantin Voicescu etc., altele mai puţin cunoscute publicului larg actual, dar reprezentative în sfera axiologică şi/sau morală a dreptei (pro)legionare: D. C. Amzăr, Dumitru Bacu, familia Banea, familia Bidianu, Vasile Boldeanu, Gheorghe Brahonschi, Faust Brădescu, Liviu Brânzaş, Radu Budişteanu, Alexandru (Alecu) Cantacuzino, Gheorghe (Zizi) Cantacuzino-Grănicerul, Vasile Christescu, Sterie Ciumetti, Gheorghe Clime, N. Crăcea, Horia Cosmovici, Paul Costin Deleanu, Bănică Dobre, Ilariu Dobridor, Ion Dumitrescu-Borşa, Mihai Fotin Enescu, Dumitru (Tache) Funda, Valeriu Gafencu, Ovidiu Găină (*alias* Stan M. Popescu), Dimitrie Găzdaru, Victor Puiu Gârcineanu, Ilie Gârneaţă, Corneliu Georgescu, Alexandru Ghica, Simion Ghinea, Traian Golea, Vasile Iaşinschi, Mile Lefter, George Manu, Zaharia Marineasa, Virgil Mateiaş, Virgil Maxim, Ion Mânzatu (*alias* Nello Manzati), Radu Mironovici, Ion Moţa (bătrânul), Constantin Nagacevshi, Vică Negulescu, Iordache şi Marieta Nicoară (Maica Mihaela), italianul Claudio Mutti, Constantin (Costache) Oprişan, Zaharia (Zahu) Pană, Ion Pantazi, Constantin Papanace, Sorin Pavel, Mihail Polihroniade, cei doi Traian Popescu, Vasile Posteucă, Visarion Puiu, Aureliu Răuţă, Nicolae Roşu, Duiliu Sfinţescu, Aurel State, Flor Strejnicu, Mihail şi Ilie-Vlad Sturdza, Nicolae Şeitan, Nicolae Totu, Valerian (Viorel) Trifa, Ion Zeana, Ion Zelea Codreanu (tatăl Căpitanului) ş. a. (unii membri, alţii doar simpatizanţi; unii din ţară, alţii din exil; unii "partizani" constanţi, alţii "reorientaţi" ideologic la o anumită dată; unii "simişti", alţii "antisimişti"; unii dispăruţi, alţii încă în viaţă). Nu lipsesc, se înţelege, liderii cvasi-legendari, care rămân şi principalii ideologi ai Mişcării: Corneliu Z. Codreanu ("Căpitanul"), Ion I. Moţa, Vasile Marin şi Horia Sima ("Comandantul"). Decizia autorilor de a nu se introduce şi pe ei înşişi în corpul dicţionarului mi se pare, ca şi apelul la pseudonime, un naiv exces de modestie.

Cititorul trebuie să fie avertizat din capul locului că, pe lângă alte neajunsuri, lucrarea este departe de a fi exhaustivă; ea constituie doar un prim pas spre un viitor dicţionar enciclopedic al personalităţilor româneşti de dreapta, ce va trebui să cuprindă nu câteva sute, ci câteva mii de nume, cu o documentaţie mai aprofundată şi cu o metodă lexicografică mai riguroasă. Cei trei autori au făcut un început modest, dar indispensabil, cu mijloace reduse şi într-un context destul de ingrat. Alţii, mai târziu, pornind de la acest "cheag", vor face mai mult şi mai bine. Şi poate mai "la rece", căci, din păcate, unul dintre handicapurile lucrării de faţă se arată a fi păguboasa vrajbă postbelică din sânul lumii legionare (diviziunea între "simişti" şi "antisimişti", ba chiar între diferite fracţiuni ale fiecărei "tabere"), ceea ce se reflectă în selecţia şi tratarea adeseori cu totul insuficientă a diferitelor personalităţi înregistrate, explicând absenţa totală a multor nume relativ notorii (cel puţin în mediile legionare), pe de o parte, iar, pe de altă parte, o anume inechitate în privinţa întinderii şi "tonului" articolelor existente (unora acordându-li-se un regim mult prea generos, altora unul mult prea zgârcit). Nu vreau să insist aici cu exemple care să creeze tensiuni, dar lipsa unor Petre Vălimăreanu sau Şerban Milcoveanu, de pildă, mi se pare de o injustiţie grosolană (oricâte rezerve s-ar putea formula la adresa lor), ca şi aceea a unor tineri precum Ovidiu Guleş sau Şerban Suru (iarăşi în pofida oricăror rezerve de principiu). La rigoare, ar fi trebuit să figureze, cu precizările necesare, şi un Mihai Stelescu sau un Ştefan Palaghiţă, de vreme ce au fost înregistraţi atâţia alţii care şi-au renegat penibil, într-o formă sau alta, apartenenţa sau simpatiile legionare (Nichifor Crainic, Emil Cioran, Costin Murgescu, Horia Lovinescu, Antonie Plămădeală etc.). Sau să fi fost mai legionar Ştefan Aug. Doinaş decât... Iosif Constantin Drăgan?! Sigur, toate acestea sunt "cazuri" incomode, dar "măsurile" s-ar fi cuvenit să fie mai unitare, ca deziderатul "obiectivităţii" să fie cu adevărat credibil... Tot aşa, nu-mi propun să critic altfel decât în treacăt criteriul cam confuz care conformează lucrarea, părându-mi-se că atât conceptul de "intelectual", cât şi cel de "simpatizant" sunt mult prea volatile, mai ales în absenţa unor margini cronologice. Apar, în consecinţă, cazuri controversate în ambele sensuri: şi nume înregistrate oarecum abuziv, şi nume eludate la fel de abuziv. Reacţiile vor fi probabil numeroase, parte previzibile, parte imprevizibile...

Circumscrierea cât mai exactă – exegetică, dar şi strict statistică – a raportutilor complexe dintre intelectualitate şi legionarism este impusă, dincolo de orice intenţii *pro domo*, de faptul nud că Mişcarea lui Codreanu a polarizat clasa intelectuală cum nu a mai făcut-o nici o altă formaţiune politică din România Mare; nu doar majoritatea covârşitoare a tinerei intelectualităţi creştine s-a apropiat în diferite grade de legionarism, dar şi mulţi intelectuali naţionalişti din generaţia mai veche, imediat post-eminesciană (de la N. C. Paulescu, Simion Mehedinţi, I. Al. Brătescu-Voineşti, I. Găvănescul sau C. Şumuleanu până la O. Goga, V. Voiculescu, N. Crainic, Nae Ionescu sau Aron Cotruş). Mişcarea s-a născut, de altfel, în mediile studenţeşti, unde a şi crescut cu timpul, extinzându-se apoi şi asupra liceenilor din ciclul superior (pe care-i aflăm angajaţi masiv, mai ales în anii '40, în vestitele "Frăţii de Cruce"). Închisorile comuniste au fost pline ochi de "tineretul legionar" (elevi şi studenţi), care a alimentat masiv, atât cât a fost cu putinţă, şi rezistenţa armată anticomunistă din munţi. "Decapitarea" sălbatică a Mişcării (1938-39), în loc s-o reducă numeric, cum se scontase, a făcut-o să crească în popularitate, astfel că, în toamna lui 1940, Garda de Fier avea în jur de un milion de membri activi şi încă şi mai mulţi simpatizanţi, putând fi considerată ceea ce se cheamă "un partid de mase". Deşi foarte receptivă la problematica socială şi cu o popularitate deloc neglija-bilă în mediile ţărăneşti şi chiar muncitoreşti, Mişcarea Legionară şi-a păstrat totuşi caracterul *elitist*, specific tuturor autenticelor mişcări de dreapta. *Elitismul* "totalitarismului" legionar e tot ce poate fi mai opus, în spirit şi în literă, faţă de *populismul* "totalitarismului" comunist, încât o aserţiune precum cea a unui Al. George, cum că "legionarii au fost bolşevicii noştri", rămâne o culme a inepţiilor propagandei antilegionare!

La o evaluare senină, oricâte reproşuri politice s-ar putea face legionarismului dintr-un unghi de vedere sau altul, într-o fază sau alta a devenirii lui istorice, cert este că tot ce a fost mai de soi în cultura românească a acestui secol s-a intersectat, mai întâi sau mai superficial, cu marea "aventură" legionară. Cazul unui Mircea Eliade este pe cât de ilustru, pe atât de exponenţial. Faptul se datorează, fără îndoială, deziderатelor *spirituale* care s-au aflat întotdeauna îndărătul demersurilor politice ale legionarismului; aşa cum Codreanu subliniase în nenumărate rânduri, mai mult decât un partid politic, Legiunea a fost o "şcoală spirituală", urmărind nu atât să parvină la putere, cât să formeze o "elită naţională" capabilă să împlinească, într-un viitor indefinit, "schimbarea la faţă a României". Linia Legiunii (aflate sub patronajul mistic al Arhanghelului Mihail, arhistrategul legiunilor cereşti) se voia paralelă cu linia Bisericii, fiind păstrunsă, mai mult decât oricare altă mişcare contemporană de dreapta, de spiritul jertfelnic şi transfigurator al Crucii. Aristocraţie cavalerească a românismului în târziul unei istorii mucenicite, legionarii s-au vrut şi au fost *cruciaţii secolului XX*, zdrobiţi de vitregia vremurilor, dar moralmente neînvinşi. Dacă neamul românesc va mai cunoaşte cândva o resurecţie esenţială, aceea nu va fi desigur străină de temeiurile jertfei lor. Şi chiar dacă o asemenea resurecţie nu ne va mai fi dată în vălmăşagul istoriei, jertfa lor va mărturisi pentru "sufletul românesc" la Judecata din urmă a neamurilor...

Răzvan CODRESCU

P. S. Reproducem pe pagina alăturată articolul dedicat lui Corneliu Codreanu (pp. 21-23), care nu este înscriat la litera respectivă, ci este aşezat în fruntea volumului. De asemenea, reproducem, pentru lămurirea celor interesaţi, lista cu "Principalele surse bibliografice" pe care s-au întemeiat autorii lucrării (a se vedea, la finele volumului – p. 351 – şi lista cu numele informatorilor orali, cărora "coordonatorii le adresează mulţumirile şi recunoştinţa lor", formulând şi următorul apel: "... coordonatorii recunosc dificultatea prezentării unui material unitar, exhaustiv şi, implicit, necesitatea reeditării prezentei ediţii. În acest sens, ei adresează un apel către toţi cei ce posedă date suplimentare să trimită completări sau eventuale rectificări, considerate necesare pentru o viitoare reeditare a lucrării, pe adresa: **Fundaţia Culturală Buna Vestire, Căsuţa poştală 8-27, Bucureşti, sau Fundaţia Prof. George Manu, Str. Plantelor 9, sector 2, Bucureşti**".

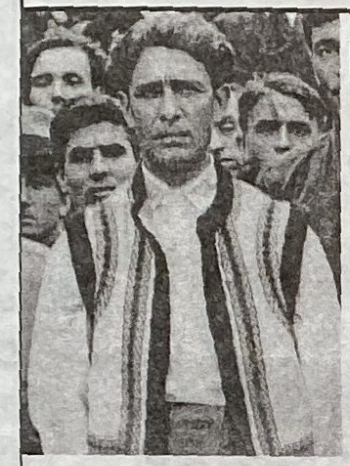

CORNELIU ZELEA CODREANU

Corneliu Zelea Codreanu (avându-şi obârşiile în Bucovina de Nord şi născut la Iaşi, pe 13 septembrie 1899, în numeroasa familie a profesorului Ion Zelea Codreanu), absolvent de liceu militar şi licenţiat în Drept, supranumit "Căpitanul", şi-a început lupta naţională în 1919 şi a înfiinţat în 1927 Legiunea Arhanghelul Mihail, devenind liderul absolut al tineretului naţionalist. Împotriva legionarilor, care incomodau atât clica politicienilor venali, cât şi conspiraţia iudeo-comunistă, s-a declanşat un adevărat "terorism de stat", determinând un lung şir de violenţe şi "răzbunări", pe care însă Căpitanul nu le-a ordonat ca atare (cum a dovedit-o chiar Justiţia vremii).

În 1936, Codreanu şi-a publicat, la Sibiu, cartea intitulată *Pentru legionari* (principalul îndreptar ideologic al legionarismului), scriere deopotrivă memorialistică, polemică şi doctrinară (completată, pentru latura organizatorică, cu vestita *Cărticică a şefului de cuib*). Ne-au mai rămas de la el un corpus de *Circulări şi manifeste*, precum *Însemnările de la Jilava* (redactate în temniţă, în 1938) – adevărat testament spiritual. Aceste scrieri au cunoscut multe ediţii în ţară sau în exil, beneficiind şi de traduceri în limbile de mare circulaţie.

În decembrie 1937, în urma pactului electoral cu Iuliu Maniu şi Gh. I. Brătianu, Mişcarea legionară, aspru prigonită vreme de un deceniu, repurtează un strălucit succes în alegeri (ultimele alegeri libere din România Mare). Regele Carol II anulează însă alegerile şi îşi instaurează dictatura personală. Codreanu, în semn de protest, dizolvă Partidul "Totul pentru Ţară" (expresia politică a Legiunii) şi îndeamnă la rezistenţă non-violentă (nevoind, mărturisea el, "să prefacă România într-o Spanie însângerată"). Răspunzând unui atac de presă al lui Nicolae Iorga, este învinuit de "ultragiu" şi arestat. I se înscenează o parodie de proces (mai 1938) şi este condamnat abuziv la zece ani de închisoare.

În noaptea Sfântului Andrei (29 spre 30 noiembrie) a anului 1938, împreună cu alţi 13 camarazi aflaţi în detenţie, este asasinat de autorităţi în marginea pădurii Tâncăbeşti (acţiune monstruoasă, ordonată de Carol II şi coordonată de Armand Călinescu, cu care începe "decapitarea" Mişcării legionare, desăvârşită în 1939).

După dispariţia lui Codreanu, legionarismul a cunoscut un scurt triumf politic în toamna lui 1940, sub conducerea lui Horia Sima, după care a intrat într-o lungă agonie instituţională, pierzându-şi treptat unitatea iniţială. Ideea legionară supravieţuieşte însă, printr-un lung şir de mărturisitori, în ciuda întreitei prigoane (carliste, antonesciene şi comuniste) de peste o jumătate de secol, iar Căpitanul martirizat rămâne o figură legendară a dreptei creştine româneşti.

Omul acesta, mort la 39 de ani (ca şi Eminescu, de care-l leagă în eternitate, dincolo de obârşiile bucovinene, aceeaşi evlavie faţă de tradiţia naţională şi aceeaşi responsabilitate faţă de destinul nostru comunitar), a fost deopotrivă personalitatea publică cea mai pios adorată şi cea mai crunt urâtă a României Mari. "O personalitate harismatică", fără îndoială, aşa cum se văd siliţi s-o recunoască, fie şi numai cu jumătate de gură, până şi adversarii lui ireductibili.

O parte a opiniei publice româneşti, formată la şcoala stângismului de sorginte franceză sau a aşa-numitei "prese din Sărindar" (*Adevărul, Dimineaţa, Lupta* etc.), a fost convinsă încă din anii '30 că tânărul luptător naţionalist era un soi de monstru democratofag, iar Mişcarea sa un cap de pod al nazismului în România! Şi totuşi, pentru cine ar fi fost dispus să se informeze corect, de la surse, în cărţile lui stătea scris negru pe alb: "Mişcarea Legionară nu se întemeiază exclusiv nici pe principiul autorităţii şi nici pe acela al libertăţii. Ea îşi are temeliile înfipte în *principiul iubirii creştine*. În el îşi au rădăcina atât autoritatea, cât şi libertatea. Dragostea e împăcarea între cele două principii: autoritate şi libertate. Dragostea se află la mijloc, între ele şi deasupra lor, cuprinzându-le pe amândouă în tot ce au mai bun şi înlăturând conflictele dintre ele. Dragostea nu poate aduce nici tiranie, nici împilare, nici nedreptate, nici răzvrătire sângeroasă, nici războire socială. Ea nu poate însemna niciodată conflict" (Corneliu Zelea Codreanu, *Pentru legionari*, Editura "Totul pentru Ţară", Tipografia Vestemean, Sibiu, 1936, p. 321). Sau, trecând de la teorie la practică: "*Niciodată Mişcarea Legionară, pentru a birui, nu va recurge la ideea de complot sau de lovitură de stat*. Consider aceasta ca o prostie. Mişcarea Legionară *nu poate birui* decât odată cu *desăvârşirea unui proces interior, de conştiinţă, al Naţiunii Române*. Când acest proces va cuprinde pe majoritatea românilor şi se va desăvârşi, atunci biruinţa va veni automat, fără complоturi şi fără lovituri de stat" (*Circulara Nr. 58*, "Către Şefii de Regiuni", 26 febr. 1937).

Iată deci adevăratul înţeles al "biruinţei legionare": *ea nu este urmarea unui război civil sau a unei forme* oarecare de violenţă politică, *aşa cum se crede îndeobşte*, ci capătul de drum al unei năzuite prefaceri moral-spirituale, al unei *metanoia* de proporţii naţionale! Prin această înaltă năzuinţă (care deosebeşte legionarismul de majoritatea mişcărilor de dreapta din restul Europei, şi mai ales de nazism), mărturisită cu însuşi sângele său, Corneliu Zelea Codreanu se impune în memoria posterităţii ca unul dintre marii pedagogi naţionali ai istoriei noastre, aşa cum recunoscuse, spre sfârşitul vieţii, şi Iuliu Maniu (unul dintre puţinii oameni politici oneşti din *România interbelică*): "*Recunosc că Corneliu Zelea Codreanu a fost superior gândirii mele. Eu am încercat să adopt, în slujba şi salvarea ţării, căi politice; el a ales o cale superioară*, şi anume să realizeze mai întâi caractere, educând un tineret care, pe căi de înălţare patriotică, să se dăruiască *total, moral* şi spiritual; să creeze mai întâi o elită conducătoare şi abia apoi un partid".

Tragedia lui Codreanu şi a Mişcării sale se integrează în tragedia mai generală a dreptei europene; dacă însă "*Istoria a făcut pipi pe noi*" (Mircea Eliade), nu înseamnă că marile principii de conservare şi renaştere naţională care au călăuzit generaţia legionară *n-ar mai fi valabile*. Formele se pot perima, dar principiile dăinuiesc, aşteptând un ceas istoric mai fast pentru a se reîntrupa *în forme* corespunzătoare noilor realităţi. Din acest punct de vedere, Codreanu rămâne o permanentă "provocare" *pentru generaţiile* care vin, iar destinul lui *postum, oricâte vicisitudini ar cunoaşte*, nu se va încheia decât la "marea *Judecată* a neamurilor", în faţa Judecătorului "nemitarnic", *către care sângele* lui Căpitanului strigă încă din pământ, *pentru* dreptatea sa şi a neamului românesc.

PRINCIPALELE SURSE BIBLIOGRAFICE

*** *Antologia asociaţiilor şi personalităţilor culturale româneşti din exil: 1940-1990*, ed. a doua, San Diego, 1991.

Boacă, Ioan, *Bibliografie legionară*, Colecţia "Omul Nou" [Traian Golea, Miami Beach, Florida, U.S.A.], 1993.

Buzatu, Gh., Corneliu Ciucanu, Cristian Sandache, *Radiografia dreptei româneşti* (1927-1941), Ed. FFPRESS, Bucureşti, 1996.

Codreanu, Corneliu Zelea, *Pentru legionari*, Editura "Totul pentru Ţară", Tipografia Vestemean, Sibiu, 1936 (numeroase reeditări anastatice).

*** *Cronologie legionară*, Colecţia "Omul Nou" [Traian Golea, Miami Beach, Florida, U.S.A.], 1992.

*** *Din luptele tineretului român*: 1919-1939, Ed. Fundaţiei Buna Vestire, Bucureşti, 1993.

*** *Gazeta de Vest* din Timişoara (colecţia revistei: 1990-1998).

Heinen, Armin, *Die Legion "Erzangel Michael" in Rumänien. Soziale Bewegung und politische Organisation. Ein Beitrag zum Problem des internationalen Faschismus*, Südosteuropaeische Arbeiten, München, 1986 (558 pp. – cea mai amplă lucrare străină despre Mişcarea Legionară din România) [trad. rom. Humanitas, 1999 – n. Red.].

Mutti, Claudio, *Les plumes de l'Archange. Quatres intellectuels roumains à la face de la Garde de Fer: Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica*, Ed. Hérodes, Chalon-sur-Saône, 1993 (prefaţă de Philippe Baillet); în italiană: *Le penne dell'Arcangelo. Intellectuali e Guardia di Ferro*, Società Editrice Barbarossa, Milano, 1994 (versiune revăzută şi adăugită); în românește: *Penele Arhanghelului. Intelectualii români şi Garda de Fier (Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, Vasile Lovinescu)*, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1997 (*cf.* şi Claudio Mutti, *Mircea Eliade e la Guardia di Ferro*, Ed. all'insegna del Veltro, Parma, 1989; în românește: *Mircea Eliade şi Garda de Fier*, Ed. Puncte Cardinale, Sibiu, 1995).

*** *Permanenţe* din Bucureşti (colecţia revistei: 1998-1999).

Predescu, Lucian, *Enciclopedia Cugetarea. Material românesc. Oameni şi înfăptuiri*, Editura Cugetarea – Georgescu Delafras, Bucureşti, 1940.

*** *Puncte cardinale* din Sibiu (colecţia revistei: 1991-1999).

Sfinţescu, Duiliu, *Răspuns la întrebări ale tinerilor care doresc tot adevărul despre Mişcarea Legionară*, Ed. Crater, Bucureşti, 1999.

Sima, Horia, *Histoire du Mouvement Légionnaire*, I. 1919-1937, Ed. Dacia, Rio de Janeiro, 1972; în românește: *Istoria Mişcării Legionare*, Ed. Gordian, Timişoara, 1994.

Veiga, Francisco, *La mística del ultranacionalismo. Historia de la Guardia de Hierro (Rumania, 1919-1941)*, Barcelona, 1989 (teză de doctorat); în românește: *Istoria Gărzii de Fier (1919-1941). Mistica ultra-naţionalismului*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1993 (informaţie bogată, interpretări discutabile).

Zaciu, Mircea, Marian Papahagi, Aurel Sasu (ed.), *Dicţionarul scriitorilor români*, Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, vol. I (A-C) – 1995, vol. II (D-L) – 1998.

Au mai fost cercetate documente din fondul Bibliotecii Academiei Române, Arhivelor Armatei şi Bibliotecii Centrale Universitare.

PENTRU UN MODEL PAIDEIC AL DREPTEI ROMÂNEȘTI

La Editura Anastasia, în cadrul colecției "Dreapta europeană", a apărut noul volum al lui Răzvan Codrescu *De la Eminescu la Petre Țuțea. Pentru un model paideic al dreptei românești* (284 pp.). Semnalând această apariție, reproducem în continuare prefața autorului (p. 7 și urm.), intitulată "Pre-text", care lămurește atât orizontul tematic și sensul discursului, cât și structura generală a cărții (în care sunt incluse 16 texte). Iată și ce scrie pe coperta finală a noului volum:

"În *Spiritul dreptei. Între tradiție și actualitate* (1997) am încercat să schițez principalele repere – deopotrivă *spirituale* și *politice* – ale unei gândiri de dreapta înrădăcinate în tradiție, dar nu mai puțin atente la provocările lumii contemporane.

În cartea de față (pandant al celei anterioare) încerc să înlesnesc cititorului actual întâlnirea fără prejudecăți cu opt ilustre personalități mărturisitoare de dreapta (Mihai Eminescu, Nicolae C. Paulescu, Nichifor Crainic, Nae Ionescu, Lucian Blaga, Vasile Băncilă, Corneliu Z. Codreanu, Petre Țuțea), în căutarea unui posibil *model paideic al dreptei românești*" (Răzvan Codrescu).

Studiile și eseurile ce alcătuiesc volumul au apărut de-a lungul vremii în paginile *Punctelor cardinale*, precum și în alte publicații periodice (îndeosebi *România literară*), dar la introducerea în volum ele au fost revăzute și substanțial adăugite, constituind o tentativă unitară de reevaluare culturală a dreptei românești și a tradiției în genere – singura bază pe care s-ar putea năzui, în viitor, o renaștere spirituală cu adevărat națională.

(G. C.)

În spiritul iconoclast al ideologiilor curente, lumea românească a sfîrșitului de mileniu a devenit și ea scenă a unei "demitologizante" lupte cu *temeiurile*, a unui soi de *arheomahie* pretins soteriologică. Diabolizarea Tradiției **(1)** tinde să ne prefacă, la est de Edenul civilizației occidentale (singurul "paradis" îngăduit!), într-o pseudo-națiune cu creierii spălați. Noua inchiziție ideologică utilizează adevărate ghilotine propagandistice, decapitînd deopotrivă oameni și idei, sub cuvînt că acesta ar fi prețul ieșirii noastre dintr-un lung anonimat istoric și al integrării într-o Europă *tot mai americanizată*, în care civilizația utilitaristă șterge identitățile și tolerează din ce în ce mai indispusă orice angajament moral sau spiritual.

Noul "comunitarism" se *mișcă*, în forme mai digerabile, dar la fel de perverse, pe linia dizolvantă a vechiului "comunism" – antinațională și antireligioasă; "idealismul materialist" al *modernității* își continuă campania împotriva "realismului spiritual" al Tradiției, pe care o reduce abrupt la anumite excese rigoriste sau totalitare. Contemporaneitatea se caracterizează din ce în ce mai pregnant prin divorțul procustian dintre *ideologii* și *realități*: lumea lui *este* se preface abuziv în lumea lui *trebuie să fie*. Or lumea lui *este* afirmă, *sub specie aeternitatis*, de absolutul ordinii divine, pe cînd lumea lui trebuie să fie afirmă de arbitrarul unei ordini *omenești* conjuncturale (ca-n formula curentă a "noii ordini mondiale") **(2)**. În fond, lumea noastră *este* tot mai evident *o lume certată cu Dumnezeu*, iar trecutul pare să *nu* mai fie suferit, înainte de orice alte considerente, tocmai pentru că poartă, mai mult sau mai puțin fățiș, "urmele dumnezeirii". Iluminiștii, care-și deghizau uneori ateismul în deism, Îl puseseră pe Dumnezeu să doarmă (reflex modern laicizat al reprezentărilor arhaice ale lui *deus otiosus*); Nietzsche va proclama mai tîrziu (extrapolînd filosofic elemente de mitologie germanică pre-creștină) că Dumnezeu a și murit; *new-age*-ismul decretează astăzi însuși falimentul global al erei creștine, exaltînd iminența unei noi ere, a cosmosului divinizat (adorarea creației în locul Creatorului) **(3)**. "Omul autonom" se simte tot mai stînjenit de Dumnezeu, cu Care nu-i dispus să-și împartă iluzoria îmăreție"...

"Căci va veni o vreme – spune Apostolul Neamurilor – *cînd oamenii nu vor mai suferi învățătura sănătoasă, ci – dornici să-și desfete auzul – își vor grămădi învățători după poftele lor, întorcîndu-și urechile de la adevăr și abătîndu-se către basme" (II Tim.* 4, 3-4).

Autorii tratați în cartea de față nu sînt, desigur, "învățători" după "poftele" acestei "vremi", desfătători ai "auzului" contemporan; ei poartă mai degrabă crucea "învățăturii sănătoase", fiecare după puteri (adică nu fără variabile limite omenești). Sînt mărturisitori – din perspective felurite, dar convergente – ai unei *tradiții* legitimante, deopotrivă *românești* și *europene*, pe care "omul smintelilor de pe urmă" tinde s-o anuleze prin uitare, sau s-o pervertească prin teroarea ideologiilor. Într-o lume a tuturor iconoclasmelor, ei sînt incomozi și "reacționari", ba chiar "nebuni" (în sens paulinic sau donquijotesc). Nu-i de mirare că politrucii "gîndirii oficiale" (de ieri sau de azi) – "fariseii" și "dregătorii", "licențiații" și "bărbierii" acestor vremi – au mobilizat împotriva lor toată artileria pre-judecăților și poncifelor curente.

Cartea de față nu este neapărat una "apologetică" (uneori m-am delimitat critic de autorii tratați, ceea ce "tradiționaliștii" sigur nu-mi vor ierta), ci mai degrabă una *provocatoare*. Ea se adresează "urechilor deschise", atîtea cîte se vor afla, încercînd să invite la o reflecție mai calmă și mai aprofundată asupra unui trecut pe care adeseori îl denigrăm sau îl bagatelizăm cu ignorantă suficiență. Se conturează aici, deși fără o sistematică severă, un posibil ***model paideic al dreptei tradiționale românești***, a cărei legitimitate politică rămâne secundară în raport cu angajarea ei axiologică și existențială.

Mă mai simt dator cu o lămurire formală. Din pricini conjuncturale, cartea de față nu este "născută", ci "făcută": ea reunește texte *apărute* în anii din urmă, în diverse publicații periodice sau cotidiene (am inclus, la sfîrșitul volumului, o listă cu *Sursele* respective). Autorii tratați (născuți între jumătatea secolului al XIX-lea și zorii secolului XX) se înșiră aici în ordine cronologică (Mihai Eminescu, Nicolae C. Paulescu, Nichifor Crainic, Nae Ionescu, Lucian Blaga, Vasile Băncilă, Corneliu Z. Codreanu, Petre Țuțea) **(4)**, unii abordați în cîte un singur text, alții în mai multe.

Am inclus, în *Addenda*, două eseuri ("Gîlceava dracului cu lumea" și "Fenomenul românesc al banculuI") care privesc tradiția prin prisma sensibilității și creativității *anonime*, mărturisind, la rîndul lor, *despre cîteva* coordonate esențiale ale spiritului românesc.

Unele texte – mai ales cele de dată mai veche – au suferit *modificări* sau adaosuri (inclusiv note de subsol) uneori substanțiale, prin care am *intenționat* actualizarea/completarea unor date sau clarificarea unor idei (ținînd seama, în cîteva cazuri, și de polemicile pe care le-au generat) **(5)**.

Am în vedere și o continuare a *volumului* de față, ce ar *urma* să-i cuprindă (în aceeași înlănțuire cronologică) pe Dumitru Stăniloae, Mircea Vulcănescu, Radu Gyr, Mircea Eliade, Ilariu Dobridor, Constantin Noica, Emil Cioran (cel din *Schimbarea la față a României*) și N. Steinhardt. Pentru mulți alții (A. C. Popovici, S. Mehedinți, N. Iorga, V. Pârvan, O. Goga, V. Voiculescu, A. Cotruș, I. Barbu etc.), care s-ar fi cuvenit probabil să figureze aici, îmi asum – cel puțin deocamdată – păcatul insuficientei vrednicii. Nu mă îndoiesc însă că se va găsi cine să umple această lipsă, eventual într-o necesară *istorie* "pedepsitoare" – adică *paideică* – a culturii românești, "născută" iar nu "făcută"...

Răzvan CODRESCU

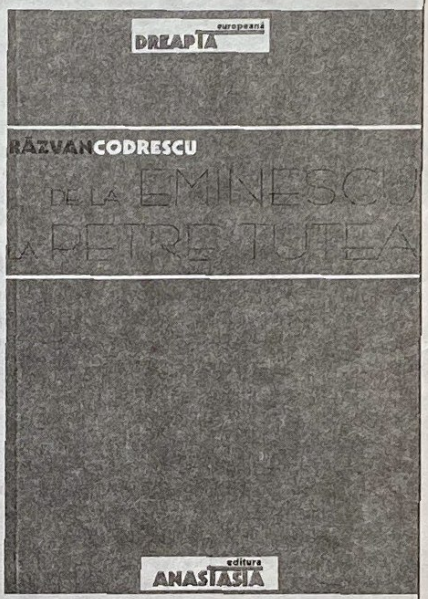

NOTE

1. Ci nu a "tradiționalismului", care adeseori își merită cu prisosință oprobriul!

2. Despre aspectele generale ale acestei "sminteli ontologice" am scris mai pe larg într-un eseu mai vechi, "Sensul unei resurecții: de la idealismul materialist la realismul spiritual" (inclus în vol. *Exerciții de "reacționarism". Între zôon politikón și homo religiosus*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1999, pp. 13-20).

3. Perversiune ultimă a oricărui păginism cosmicizant, asupra căreia atrăsese atenția Apostolul: "*... s-au rătăcit în gîndurile lor și inima lor cea nesocotită s-a întunecat. Zicînd că sînt înțelepți, au ajuns nebuni, și au schimbat slava lui Dumnezeu Celui nestricăcios cu asemănarea chipului omului celui stricăcios, și al păsărilor, și al celor cu patru picioare, și al tîrîtoarelor. De aceea Dumnezeu i-a dat necurăției, după poftele inimilor lor, ca să-și pîngărească trupurile lor între ei, ca unii care au schimbat adevărul lui Dumnezeu în minciună și* ***s-au închinat și au slujit făpturii, în locul Făcătorului***..." (*Rom.* 1, 21-25; subl. mea).

4. Poate părea surprinzătoare, printre atîtea ilustre personalități culturale, prezența unui Corneliu Codreanu; ea se explică prin influența covîrșitoare pe care Codreanu și Mișcarea lui (care s-a vrut nu doar o *formațiune* politică între altele, ci o "școală spirituală" *sui generis*) au exercitat-o asupra multora dintre intelectualii de dreapta ai perioadei interbelice. Într-un fel, în controversata "aventură" legionară dreapta românească și-a atins și măreția, și declinul.

5. 3 dintre textele acestui volum ("Cum se cuvine înțeleasă *Doina* lui Eminescu", "Eșecul «omului autonom»" și "Gîlceava dracului cu lumea") se regăsesc, cu mici diferențe, în volumul *Spiritul dreptei* (Ed. Anastasia, București, 1997). Au mai apărut în volume: "Nichifor Crainic – schiță de portret" (postfață la Nichifor Crainic, *Dostoievski și creștinismul rus*, Arhidiecezana Cluj-Anastasia, București, 1998), "Codreanu și «fenomenul legionar»" (anexă la Julius Evola, *Naționalism și asceză*, Ed. F.R.O.N.D.E., Alba Iulia-Paris, 1998), "Oboseala de Eminescu" (*Exerciții de "reacționarism"*..., ed. cit.; Cezar Paul-Bădescu, *Cazul Eminescu*, Ed. Paralela 45, Pitești, 1999) și "Nicolae C. Paulescu sau știința lui *Scio Deum esse*" (prefață la Nicolae C. Paulescu, *Noțiunile de "suflet" și "Dumnezeu" în fiziologie*, Ed. Anastasia, București, 1999), aici revăzute și adăugite.

Editura PUNCTE CARDINALE
B.R.D. Sucursala SIBIU
Cont nr. 251100996517509

Gabriel CONSTANTINESCU (director),
Răzvan CODRESCU (redactor șef),
Demostene ANDRONESCU (redactor șef-adjunct),
Ligia BANEA (secretar de redacție), Marcel PETRIȘOR, Florea TIBERIAN
Adresa Redacției: 2400 SIBIU - Calea Dumbrăvii 109, tel. 069/422536

Tehnoredactare computerizată "PUNCTE CARDINALE"
Masib S.R.L Printing Company